

ФАРБЫ РАДЗІМЫ

У Музеі гісторыі горада Мінска ўчора распачалася выстаўка "Фарбы вясны", складзеная з работ навучэнцаў мастацкіх школ беларускай сталіцы. Пра што гэтая экспазіцыя? Пра шчырую любоў маленькіх твораў да сваёй Радзімы. І пра іх разуменне памяці продкаў, што перамаглі ў 1945-м...

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Тэндэнцыі

Даўнія развагі пра тое, колькі і якіх фестываляў трэба захаваць у краіне, набылі ўрэшце выніковую акрэсленасць. Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь Пастановай № 263 ад 2 красавіка вырашыў зацвердзіць Палажэнне аб парадку арганізацыі і правядзення асобных культурных мерапрыемстваў, што фінансуюцца з бюджэту (рэспубліканскага, мясцовага), а таксама — Пэралік гэтых самых мерапрыемстваў. Рэспубліканскім органам дзяржаўнага кіравання, аблвыканкамам і Мінскаму гарвыканкаму неабходна ў трохмесячны тэрмін прывесці свае нарматыўныя Прававыя акты ў адпаведнасць з названай пастановай і прыняць меры па рэалізацыі апошняй.

Яўген РАГІН

Што ж палягае за словам "асобныя"? Канкрэтыка тут — самая поўная. Асобныя мерапрыемствы — гэта фестывалі, конкурсы, форумы, святы ды пленэры. Не больш і не менш.

Зараз — пра тэрміны і дэфініцыі. Пагадзіцеся, блытаніна ў дадзеным пытанні — не на карысць агуль-

"Я не фестываль, я — форум..."

Бюджэтныя мерапрыемствы: вызначана не толькі тэрміналогія

най справе. У раёне, да прыкладу, абвешчаецца конкурс, а лепшыя ўдзельнікі па выніках не вызначаюцца. Ці наша, журналісцкая, недакладнасць, калі для выратавання ад таўталогіі мы слова "фестываль" часам замяняем на "форум". Аказваецца, не маем ніякай рацыі. У дачыненні да дакладнай градацыі мерапрыемстваў "форум" і "фестываль" — не сінонімы... Дык вось, прапанаваны азначэнні тэрмінаў, у якіх мы вылучылі асноўныя адметнасці:

конкурс — вызначэнне лепшых выканаўцаў, мастацкіх калетываў, іншых фізічных і юрыдычных асоб ці іх работ;

пленэр — стварэнне, паказ, распаўсюджванне твораў выяўленчага мастацтва на адкрытым паветры;

свята — мерапрыемства з нагоды дзяржаўных святаў, святочных дзён ды памятных дат ці звязанае з адраджэннем народных традыцый, звычайў і абрадаў;

фестываль — тычыцца сцэнічнага, выяўленчага, цыркавога мастацтваў, мастацкай літаратуры, кінематаграфіі, тэлебачання, народнай творчасці;

форум — тычыцца дзейнасці музеяў і бібліятэк, досведу культурна-асветніцкай работы і пед-

агагічнай дзейнасці ў сферы культуры.

Пойдзем далей. Па ўзроўні правядзення ды складу ўдзельнікаў мерапрыемствы могуць быць:

міжнароднымі — удзельнічаюць прадстаўнікі Беларусі і не менш як пяці замежных краін;

рэспубліканскімі — удзельнічаюць прадстаўнікі ўсіх ці большасці абласцей Беларусі і Мінска, могуць запрашацца і прадстаўнікі іншых краін;

рэгіянальнымі — удзельнічаюць прадстаўнікі аднаго ці некалькіх раёнаў (гарадоў), абласцей Беларусі, могуць запрашацца прадстаўнікі іншых раёнаў (гарадоў), абласцей Беларусі, а таксама — замежных краін.

Падаецца, градацыя — больш чым дакладная... Міжнародныя і рэспубліканскія конкурсы павінны праводзіцца не менш чым у два этапы: папярэдні адбор і конкурсныя туры ці іншыя адборачныя працэдур.

Дадамо, што на фестывалях, форумах, святах могуць ладзіцца канцэрты, выстаўкі, спектаклі, конкурсы, агляды, канферэнцыі...

Якія ж мерапрыемствы ўвайшлі ў пералік? З міжнародных штогадовых фестываляў — мінскія "Ліс-

тапад", Фестываль Юрыя Башмета, "Беларуская музычная восень" і "Анімаеўка" з Магілёва, "Славянскі базар у Віцебску", полацкія "Званы Сафіі", брэсцкія "Студзеньскія музычныя вечары" і "Белая Вежа", віцебскія Фестываль імя І.І. Сялярцінскага, полацкі Фестываль старадаўняй і сучаснай камернай музыкі, пастаўскія "Звіняць цымбалы і гармонік", "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне", Фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску...

А ўсяго — 35 міжнародных фестываляў, 13 — міжнародных конкурсаў, 3 — міжнародныя форумы. У гэты "жанр" трапілі, дарэчы, "М.@т.кантакт", магілёўскі форум "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства", Мінскі дзіцячы тэатральны форум "Крокі". Статус міжнароднага свята займелі "Браслаўскія бліскавіцы". Колькасць міжнародных пленэраў дасягнула чатырох. Сярод 18 рэспубліканскіх фестываляў — "Берагіня" з Акцябрскага, "Вясновы букет" з Мінска, "Аўцюкі" з Калінкавічыны, гродзенскі Фестываль нацыянальных культур... Статыстыку працягваюць рэспубліканскія конкурсы. Іх — таксама 18. Ды плюс два рэспубліканскія форумы: "Музеі Беларусі", "Гумантар-

на-асветніцкая дзейнасць бібліятэк у кантэксце агульнаадукацыйных каштоўнасцей і беларускай дзяржаўнасці". Ранг рэспубліканскага свята маюць "Купалле" ў Александрыі і Дзень беларускага пісьменства.

У выніку маем 96 міжнародных і рэспубліканскіх мерапрыемстваў. Што да іншых, дык, як пазначана ў Пастанове, мясцовым выканаўчым і распарадчым органам рэкамендуецца зацвердзіць Пэралікі сваіх рэгіянальных фестываляў, конкурсаў, форумаў, святаў і пленэраў, што фінансуюцца з мясцовых бюджэтаў.

І апошняя спасылка на пастанову Савета Міністраў. Фінансаванне падрыхтоўкі і правядзення культурных мерапрыемстваў вядзецца за кошт сродкаў рэспубліканскага і (або) мясцовых бюджэтаў у межах сродкаў, прадугледжаных дзяржаўным органам на наладжанне цэнтралізаваных мерапрыемстваў, а таксама за кошт іншых крыніц, не забароненых заканадаўствам.

Міністэрствам культуры краіны падведзены вынікі Адкрытага рэспубліканскага конкурсу кінапраектаў на вытворчасць фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў. У конкурсе прынялі ўдзел 35 кінапраектаў (27 ігравых, 8 неігравых) ад 15 арганізацый кінематаграфіі.

У адпаведнасці з Палажэннем аб Адкрытым рэспубліканскім конкурсе кінапраектаў на вытворчасць нацыянальных фільмаў і фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў, зацверджаным Пастановай Савета Міністраў ад 24 лютага 2012 г. № 174, конкурснай камісіяй вызначаны наступныя пераможцы Адкрытага рэспубліканскага конкурсу кінапраектаў на вытворчасць нацыянальных фільмаў і фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў:

Кінапраекты ў ігравой форме

Па тэме “Сацыяльная маладзёжная праблематыка, якая раскрывае праблемы наркаманіі”:
“Участак лейтэнанта Качуры. Фільм 4. “Чорнае павуцінне” — УП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”;
Па тэме “Дзейнасць сучасных абаронцаў Айчыны па забеспячэнні нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь”:
“Дзяржаўная мяжа. Фільм 12. “Ілжывая мэта” — УП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”;

Акцэнт тыдня

Крызіс ідэй?

З аднаго боку, усёй карціны падзей да канца не ведаеш, з іншага — нават тыя ж лічбы кажучы самі за сябе. З 15 арганізацый кінематаграфіі, якія падавалі заяўкі на конкурс, усе праекты пераможцы — Нацыянальнай кінастудыі.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Другая сімптаматычная рэч: дзве прапанаваныя і важныя тэмы для культуры краіны — “Буйныя гістарычныя дзеячы” і “Гераічная барацьба савецкага народа супраць нямецка-фашыскіх захопнікаў” — засталіся без вызначаных пераможцаў. Пра што гэта сведчыць? Крызіс ідэй? Адсутнасць сапраўды моцнага сцэнарыя? Адсутнасць канкурэнтнай барацьбы? У той час, калі тэлеканал “АНТ” дэманструе расійскі тэлесерыял “Арлова і Аляксандраў” аб славутай пары савецкага кінематографа, ды, да слова, рэкламуе прэм’еру драмы пра пэктэсу Марыну Цвятаеву — “Люстэркі” рэжысёра Марыі Мігуновой, — у дачыненні да постацей беларускай культуры таго ж XX стагоддзя анічога падобнага не назіраецца. Магчыма сапраўды не было годнай заяўкі, але на дадзены

Афіцыйна

Кінапраекты ў неігравой форме

Па тэме “Найноўшая гісторыя незалежнай Рэспублікі Беларусь”:

“Летапіс. Самае важнае” — УП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”;

Па тэме “Дасягненні Рэспублікі Беларусь у разнастайных галінах і сферах дзейнасці”:

“Рэспубліка Беларусь. XXI стагоддзе” — УП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”;

Па тэме “Настаўнікі беларускай школы”:

“Педагагічная паэма” — УП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”.

Па прапанаваных тэмах “Буйныя гістарычныя дзеячы — ураджэнцы Беларусі” і “Гераічная барацьба савецкага народа супраць нямецка-фашыскіх захопнікаў” конкурснай камісіяй пераможцы не вызначаны.

Улічваючы важнасць тэм, звязаных з айчыннай гісторыяй, для развіцця сучаснага беларускага кінематографа і неабходнасць іх увасаблення на самым высокім ідэйным і мастацкім узроўні Міністэрства культуры разгледзіць пытанне аб вынясенні тэм, звязаных з гістарычным мінулым беларускага народа, на чарговы конкурс кінапраектаў, якія плануецца аб’явіць у 2015 годзе.

Інфармацыя аб правядзенні наступнага конкурсу кінапраектаў будзе размешчана на сайце Міністэрства культуры і ў газеце “Культура”.

Дэталёны разгляд

У смешным і адначасова журботным фільме часоў перабудовы Юрыя Маміна “Фантан” ёсць шмат фраз, якія і сёння цытуюць па прыдатных для таго выпадках. А я нагадаю вам наступны дыялог двух персанажаў крыві: “А дзе графікі?” — “Якія графікі?..” — “Вось і падумайце, якія, — гэта ж цікава”... Чарты, хіт-парады, рэйтынгі ды іншае з графікамі знаходзяцца ў сваяцтве. І ў нашай краіне іх нярэдка ладзяць з розных прычын.

Алег КЛІМАЎ

Апытанні такія могуць мець характар лёсавызначальнасці рознага ўзроўню, праводзіцца з мэтай даведацца аб пэўным меркаванні грамадзян, параўнання лічбаў і лікаў, выбудоўвання нейкіх гістарычных паралелей... Культуру і мастацтва гэтая чара таксама не абмінае. Так, некалькі гадоў таму канал “СТБ” распачаў доўгайгральны праект “Залатая калекцыя беларускай песні”. У эпізодзе першым, напрыклад, карыстальнікі Сеціва і эксперты савет павінны былі з дапамогай інтэрнэт-галасавання з прапанаваных ім прафесіяналамі эстрады і тэлебачання 100 кампазіцый вызначыць 35 лепшых. “Залатымі” апынуліся адно народныя і эстрадныя песні.

І вось зусім нядаўна папулярны музычны сеткавы рэсурс абвясціў вынікі свайго апытання, у якім 90 чалавек замахнуліся на песню нашу беларускую. Кожны з іх склаў спіс са 100 (а іншыя — больш ці менш) трэкаў, якія пасля агульнага падліку галасоў і ўтварылі табліцу “100 найвялікшых беларускіх песень”. У рэйтынг увайшлі тыя з іх, якія былі запісаны айчыннымі выканаўцамі ад часу з’яўлення гуказапісу ў Беларусі (30-я гады XX стагоддзя) да нашых дзён. Крытэрыямі служылі арыгінальнасць твораў, папулярнасць у масавага слухача, значнасць у шырокім сэнсе, а стылістычна вынікі маюць адносіцца да жанру поп-музыкі ў яе шырокім разуменні. Праўда, у адрозненне ад шматлікіх іншых апытанаў, якія базуюцца пераважна на думцы людзей выпадковых, а таму ў вялікай ступені (або хоць як), але прэтэндуюць на аб’ектыўнасць, вынікі дадзенай, — хутчэй, суб’ектыўныя, бо рэспандэнты адбіраліся кропкава: імі сталі толькі дзеячы культуры, мастацтва і медыя.

Хто гэтыя людзі?

Учытаўшыся ў прэамбулу і ў самі вынікі апытання, я вырашыў занурыцца ў іх аналіз. Адрэзду хачу папярэдзіць, што нешта ў маім “разборы палётаў” носіць даволі ўмоўны характар (дапусцім, стылістычная прывязка кампазіцый, прыблізнасць некаторых лікаў таксама дапускаю), бо на дасканаласць я не прэтэндую, пакідаючы ўсім ахвотным магчымасць самім старанна пакапацца ў рэйтынг. (Навуковую працу па ім папросту можна напісаць!)

Пачну з таго, а хто, уласна, усё гэтыя 90 чалавек (чому, дарэчы, 90, а не, дапусцім, 100)? Да творчых персанажаў я аднёс 11 чалавек, да “зацікаўленых” (артыстаў, паэтаў-песеннікаў, кампазітараў, прадзюсараў) — 62, у асобную “касту” вылучыў прадстаўнікоў медыя — 17. Сярод “зацікаўленых” ёсць тыя, хто і журналістыкай не грэбуе, а да эстраднікаў я прылічыў 10 з іх. Амаль палова “журы” — ва ўзросце ад 45 гадоў і больш. З чыстым сумленнем — даныя ж адкрытыя! — здам

вам некалькі імёнаў ды прозвішчаў: Аксана і Анатолей Вечар, Тамара Лісіцкая, Міхал Анемпадыстаў, Сяргей Філімонаў, Адам Глобус, Уладзімір Арлоў, Віктар Скарабагатаў, Леанід Дранько-Майсюк, Алег Хаменка, Андрэй Старцаў, Юрый Цыбін, Леанід Шырын, Уладзіслаў Місевіч, Сяргей Будкін, Аляксандр Кулінковіч, Настасся Ціхановіч, некалькі работнікаў “К”...

“Мне не забыцца песні той даўняе вясны...”

Прадоўжу непасрэдна рэйтынгам. У ім фігуруюць 44 выканаўцы, немінчан — 5 (да іх я не адносіў тых, хто калісьці стартаваў па-за сталіцай, а потым перабраўся ў яе). Ансамбль “Песняры” ў спісе прадстаўляюць 17 кампазіцый, гурт “Ляпіс Трубяцкой” — 9, “N.R.M.”, “Новае неба” & Каця Камоцкая, Зміцер Вайцюшкевіч — па 5, “Крама” і “Верасы” — па 4.

36 песень я “ўціснуў” у нішу “Поп, эстрада, народныя (старыя, кананічныя варыянты)”, 64 — у “Альтэрнатыва, рок, поп-рок, народныя (новыя і адносна новыя версіі), астатняе”. (У “астатняе” я запісаў тыя трэкі, якія класіфікаваць не змог: гімны, адноўленыя і пераспяваныя, скажам...) Дарэчы,

цвёрдае “не” атрымала і пакаленне цяперашніх альтэрнатыўшчыкаў (акрамя гурта “Акуты”).

Ну, і зірнём на лепшую дзясятку песень са ста, у якой, дарэчы, тры кампазіцыі “Песняроў” (1. “Аляксандрына”; 4. “Касіў Ясь канюшыну...”, 10. “Белавежская пушча”), пару — “N.R.M.” (2. “Тры чарапахі”; 5. “Паветраны шар”). Засвяціліся ў спісе “Верасы (3. “Завіруха”), “Сябры” (6. “Шуміце, бярозы”), “Крама” (7. “Бяжы, хлопец”), супольны праект “Я нарадзіўся тут” з аднайменнай песняй (8.), розныя выканаўцы знакамітай песні канца 1980-х “Радые свабода” (9.). Далей ідуць “Магутны Божа”, “Купалінка”, “Бывайце здаровы...” (іх спявалі розныя выканаўцы), а таксама “Малітва” ансамбля “Песняры”, “Простыя словы” з праекта “Народны альбом”, “Тры Янгалы” ад “Троіцы”, кампазіцыя “Цуд на Каляды” Аляксандра Памідорава, “Малінаўка” ансамбля “Верасы”, “Здравствуй, чужая мілая...” Аляксандра Саладухі і “Госці” гурта “Крамбамбуля”.

Такі вась шоу-бізнес

Пра што ў цэлым сведчаць мае пошукі? Кідаецца ў вочы факт “павярхоўны”: паважаную “камісію”

90x100x90

Што і чаму апынулася ў спісе найвялікшых песень?

■ Ёсць і пытанне па назве праекта — “100 найвялікшых беларускіх песень”. Больш дакладна — да яго сутнасці. Некаторыя “баевікі” арганічна глядзеліся б у якім-небудзь хіт-парадзе поп- і рок-кампазіцый пэўнага перыяду, але прылічыць іх да менавіта найвялікшых беларускіх песень 1930-х — пачатку стагоддзя цяперашняга?.. Смела. І дзіўна як мінімум...

спіс “трыццаці пяці” канала “СТБ” змяшчае больш за палову песень, якіх няма ў гэтым рэйтынг.

Далей. Беларускамоўныя рэчаў — 77, рускамоўныя — 22, адна — англамоўная. 37 — тыя, што былі вядомыя (і менш вядомыя) да 1992 года; 63 сталі такімі пасля. “Залаты” перыяд складаюць кампазіцыі 1975 — 2005 гадоў (іх у рэйтынг большасць). Тых, што датуюцца апошнім дзесяцігоддзем, — 13, апошнія пяцігодкай — 7 (з іх 4 ад “Ляпіса Трубяцкага”). Першыню ў кампазітараў належыць Лявону Вольскаму: 12 дарожак. 9 — у Сяргея Міхалка, па 6 — у Ігара Лучанка і яго цёзкі Варашкевіча, 5 — у Эдуарда Ханка. “Пераможцы” ў тэкставікоў — таксама не прафесійныя паэты. Змест песень, ужо даруйце, я прэпарываваць не адважыўся, пакінуўшы і гэтае поле для будучай дысертацыі.

За выключэннем Аляксандра Саладухі, “мастацкая рада” цалкам праігнаравала топ-артыстаў сённяшняй эстрады (Іна Афанасьева, Ірына Дарафеева, Ганна Шаркунова, Аляксея Хлястоў, Дзмітрый Калдун, Герман...), адпаведна, і цяперашніх вядучых поп-песеннікаў у рэйтынг — “днём з агнём” (Максім Алейнікаў, Яўген Алейнік, Уладзімір Кубышкін...). Але

беларускае песеннае мастацтва, пачынаючы з 2005 года, закраенае не асабліва. Гэта тычыцца і саміх кампазіцый, і тых, хто іх выконваў ды выконвае. Ні эстрада, ні штосьці іншае не апынулася ў полі ўвагі за апошнюю дзесяцігодку. Ці сведчыць гэта пра тое, што за дзесяць гадоў не было народжана нічога асаблівага (а тым больш вялікага), а этап 2005 — 2015 у рэйтынгу якога-небудзь 2020 года будзе практычна праігнараваны? Магчыма. Відавочна і тое, што ў “журы” пераважыла пазіцыя тых, хто выходзіў на вечныя “Песнях” і, думаю, вечныя “Ляпісе Трубяцкім” з “N.R.M.”. Карацей, тых, каму, што Калдун, што Макс Корж — усё непаразуменні шоу-бізнесу.

Ёсць і пытанне па назве праекта — “100 найвялікшых беларускіх песень”. Больш дакладна — да яго сутнасці. Такія “баевікі”, як, скажам, “Здравствуй, чужая мілая...”, “Rising Arrows” (гурта “Gods Tower”), “Мая Маруся” (Аляксея Шадзько), “Песні пра каханне” (“N.R.M.”), “Чорны бумер” (Сяргей), “Ау” (“Ляпіс...”), “Халі-галі” (“Лепрыконсы”), “Пераехала камбайнам” (“Нейра дзюбель”) ды шэраг іншых арганічна глядзеліся б у якім-небудзь хіт-парадзе поп- і рок-кампазіцый пэўнага перыяду, але прылічыць іх да менавіта “найвялікшых” беларускіх песень 1930-х — пачатку стагоддзя цяперашняга?.. Смела. І дзіўна як мінімум...

Карацей, дачакаемса адказу. Да 2020-га — шлягерам падаць. І ці то песенны крызіс тады прыойдзе ў хіты, ці то знойдуцца чарговыя 90 спецыялістаў (так, выключна спецыялістаў) — больш... прафесійна падрыхтаваныя, да прыкладу.

А скончыць матэрыял хачу зноў дывілогам са стужкі пецярбургскага кінамайстра: “Чаму завадатар эксперыменту да гэтага часу не павешаны?” — “Як?..” — “Дзе ў вас наогул дошка гонару?”...

Газета КУЛЬТУРА	ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.	
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. Адказны сакратар : Вольга НАВІЦКАЯ; рэдактары аддзелаў : Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі : Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты : Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Аліна САУЧАНКА; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карэктар — Інга ЗЕЛЬБІС.	
Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА” 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкалі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. “Культура”, 2015. Наклад 6 094. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 10.04.2015 у 18.00. Замова 1320. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.	

Ці патрэбны рэйтынгі?

Сёння паняцце "рэйтынг" у міжнароднай лексіцы стала настолькі звыклым, што даўно перастала быць неалагізмам. І ўжо не трэба расшыфроваць, што яно азначае каэфіцыент папулярнасці, паказчык, расстаноўку прыярытэтаў па пэўным алгарытме азнак, у тым ліку — у галіне культуры, эканомікі, палітыкі, на рынках. Гэта ўзровень папулярнасці, скажам, вядомага чалавека, фільмаў, музычных хітоў, перыядычных выданняў, уладальнікаў сайтаў ды рэкламшчыкаў. Есць нават рэйтынгі адмоўных навін. Рэйтынг — "гэта наша ўсё". Без яго — нікуды. Хаця, зразумела, што ўсе рэйтынгі — гэта чысты суб'ектыўзм, і колькі будзе экспертаў, столькі будзе і меркаванняў.

Барыс КРЭПАК

Рэйтынг у выяўленчым мастацтве сустракаецца радзей, чым, напрыклад, у кіно ці музыцы. Яно зразумела: большасць людзей, асабліва моладзь, уключаючы "тэлескрыню", плэеры, планшэты, наведваючы сайты, і ўдзельнікі ў "джунглях" гэтых відаў мастацтва. А хто ходзіць на выстаўкі? Хто цікавіцца тым, што адбываецца ў выяўленчай культуры краіны і за мяжой? Адзінкі. Канешне ж, на шырокую масу людзей уплываюць прафесійныя "раскруткі" таго або іншага мастака, нават незалежна ад таленту, або скандалы вакол нейкіх яго работ, і таму такія творцы становяцца вядомымі, у спецыфічным значэнні слова.

Гуляць па правілах

Думаецца, колькі часу існуе грамадства, столькі яно прыдумляе розныя рэйтынгі. Прычыны такой даволі ірацыянальнай дзейнасці дзве. Па-першае, пацешыць сваё эга і паказаць сябе знаўцам у той або іншай сферы. Па-другое, стымуляваць канкурэнцыю ў рамках рэйтынгу: каму не хочацца з апошняй пазіцыі трапіць на першую?..

Кастусь АНТАНОВІЧ

У гэтай сувязі хочацца колькі слоў сказаць пра стварэнне нацыянальных рэйтынгаў музеяў. Галоўны пазітыў такіх топаў — інфарма-

Думаю, каб зараз скласці рэйтынг самых папулярных мастакоў краіны, скажам, за апошнія дзесяцігоддзе, то ў першых шэрагах былі б Аляксандр Ісачоў, Аляксей Кузьміч, Уладзімір Жбану, можа, яшчэ народны мастак Міхаіл Савіцкі. Астатніх "народных" ды "заслужаных", на жаль, абывацель практычна не ведае...

А гадоў пяць таму я адмыслова ездзіў у грамадскім транспарце, дзе прасіў пасажыраў назваць мастакоў, якіх яны ведаюць і якіх шануюць. Большасць назвала Шышкіна, Айвазоўскага, Левітана, яшчэ "таго, хто напісаў "Запарожцаў" і "Бурлакоў", як жа яго...", з беларусаў — тых, каго я вышэй

ванне шырокай грамадскай пранаяўнасць у краіне цікавых турыстычных аб'ектаў. Зразумела, лішнім такое нагадванне (а па вялікім рахунку — і бясплатная рэклама) не будзе.

З іншага боку, любы рэйтынг мае ярскія суб'ектыўны характар, у выніку чаго з-за амбіцый складальніка або яго недагляду могуць згубіцца і не трапіць у спіс цікавыя аб'екты. А колькі будзе пакрыўджаных тым, што іх установа размясцілася ў канцы спіса?!

Выйсе тут адно. Калі гуляць, дык гуляць па пэўных правілах. Калі рабіць такі рэйтынг, то неабходна дакладна вызначаць крытэрыі адбору. Адна справа, калі мы будзем аддаваць прыярытэт самым вялікім музеям па плошчы, кшталту Брэсцкай крэпасці, ці па колькасці

экспанатаў, дзе першынство будзе ўтрымліваць Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Урэшце, па фінансавых выніках за пэўны перыяд.

Іншая ж справа — аддаваць першынство самым крэатыўным. Да такіх магу аднесці, скажам, Вілейскі гісторыка-краязнаўчы музей. Але, пагадзіцеся, крэатыўнасць ды адметнасць на калькулятары не падлічыш. І той жа Брэсцкі абласны краязнаўчы можа справядліва на мяне пакрыўдзіцца. Таму стварэннем любога зводнага рэйтынгу месціць займацца кваліфікаваныя спецыялісты, а таксама журналісты, якія асвятляюць дзейнасць устаноў культуры. А калі такі рэйтынг стане штогадовым, то, відавочна, будзе падштурхоўваць установы да развіцця.

мана з пракату таго або іншага фільма — вось абсалютна дакладны лічбавы паказчык, з дапамогай якога можна расставіць назвы твораў "у шэраг".

Таму называць рэйтынгам спіс складзены на аснове выказванняў экспертаў, няправільна. Звесці ў адзіную табліцу густавыя перавагі пэўных асоб, па-за залежнасцю ад кваліфікацыі і колькасці апошніх, можна толькі механічна. Гэта ўсё роўна што "алгебрай гармонію спасцігнуць": спроба абсалютна безнадзейная.

На мой погляд, самым аб'ектыўным паказчыкам для складання рэйтынгу ў сучаснай сітуацыі можа быць колькасць запамповак або праслухванняў (праглядаў) твора ў Інтэрнэце. Зрэшты, і тут творы трэба групаваць, каб Арво Пярт не трапіў у адзін спіс з Максам Каржом, а Андрэй Звягінцаў — з чарговай часткай "Галодных гульняў".

Некалькі месяцаў таму беларускія кіназнаўцы паспрабавалі скласці спіс лепшых фільмаў да 90-годдзя нацыянальнага кінематографа па падобным прынцыпе, што таксама выклікала шмат нараканняў. Хоць фільмы і спрабавалі групаваць па дзесяцігоддзях, якія прыкладна адпавядаюць эпохам развіцця беларускага кіно. Асабіста я пры складанні спісаў лепшых карцін года выкарыстоўваю алфавітны прынцып. Назваць сто лепшых можна, але раз і назаўжды вызначыць, хто першы, а хто дзевяноста дзвяцяты, ніяк не атрымаецца.

Зрэшты, праект усё роўна можна толькі вітаць. Любая ініцыятыва па асэнсаванні і папулярнасці нашай культурнай спадчыны, няхай і не ў дасканалай ды ў нечым спрэчнай форме, павінна сустракацца з аптымізмам.

Фотасюжэт нумара

Палац у вёсцы Жамыслаўль.

Калоны ў дарычным стылі, якія плачуцца ўнесці ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей.

Ахоўны знак на тэрыторыі комплексу.

Жамыслаўль: праекты

Напярэдадні Дня аховы помнікаў і Рэспубліканскага суботніка карэспандэнт "К" наведваў сядзібна-паркавы ансамбль у вёсцы Жамыслаўль. Аб'ект — унікальны не толькі для Іўеўскага раёна, але і, без перабольшання, для ўсёй гісторыка-культурнай спадчыны краіны. Палац роду Умястоўскіх быў створаны па праекце італьянскага архітэктара Марконі ў XIX стагоддзі і з'яўляецца братам-блізняткам варшаўскіх каралеўскіх Лазенак.

Сёння большасць ацалелых будынкаў комплексу знаходзіцца пад апекай Іўеўскага аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі (за выключэннем ледніка, які набыў і адрэстаўраваў мясцовы спіртзавод). Тэрыторыя кругласутачна ахоўваецца, а ўваход арганізаваны выключна для турыстычных груп па папярэдням узгадненні.

Па даручэнні старшыні Гродзенскага аблвыканкама падрыхтавана ўся дакументацыя для выстаўлення сядзібна-паркавага комплексу на продаж пад стварэнне культурна-турыстычнага аб'екта. У той жа час маецца надзея на аднаўленне аб'екта сваімі сіламі з дапамогай трансгранічных праектаў і супрацоўніцтва з адміністрацыяй палаца ў Лазенках, дзе дзейнічае Польскі цэнтр музейнай адукацыі. Апроч таго, улетку перад палацам запланавана правесці музычны фестываль.

Кастусь АНТАНОВІЧ / Фота аўтара

Афіцыйна.

Добраўпарадкаванне тэрыторыі.

Ладзіць.

Увага! Аб'ява*

Установа адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў"

аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- прафесар кафедры майстэрства акцёра;
- выкладчык кафедры кінатэлеаператарства;
- загадчык кафедры касцюма і тэкстылю.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы.

Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адрзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе

+375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас

kultura@tut.by!

Стайня.

Дзяжурны па нумары

На мове адной сям'і

Вось што мы страцілі, так і не адшукаўшы замены, — гэта заахвочванне далучацца да культуры ў самым шырокім сэнсе сем'ямі. Каб усе разам, каб больш пераканаўча атрымлівалася для дзяцей, каб не "да ліхтара" было і дарослым. Пра гэта падумалася пад час нядаўна наведанага канцэрта аднаго небезвядомага айчыннага гурта.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Ды пра той канцэрт — крыху пазней. Адразу ж зазначу, каб пазбегнуць упікання з боку найбольш актыўнай часткі работнікаў культуры: спробы па адраджэнні сямейных традыцый сапраўды робяцца. Часам — на сталым узроўні. Нешта прапануюць тэатры, існуюць канцэртныя праграмы музычнай класікі для сямейнага наведвальніка, а колькі разоў вядзецца пра патрэбу ў сямейным чытанні і сямейным кіно. Урэшце, захады робяцца немаленькія. Ды наўрад ці атрымаецца тое ж сямейнае кіно папраўдзе сямейным, калі яно па факце альбо дзіцячае з элементамі "даросласці", альбо, наадварот, дарослае, але з цікавымі і для малодшага пакалення сізнамі.

Урэшце, як мне падаецца, ініцыятывы стварэння сямейнага прадукту на розных узроўнях нашай культуры маюць нярэдка кірунак адукацыйны і ў меншай ступені інклюзіўны. Я да таго, што дзеці разам з бацькамі часцяком выконваюць ролі гледачоў ці слухачоў — атрымальнікаў інфармацыі.

Для мяне зусім нечаканым месцам працягу сямейнага баўлення часу стаў адзін сталічны клуб, а больш дакладна — канцэрт гурта "Крама" ў ім. Тут гучаў, як кажуць, стары добры рок-н-рол і блюз. І за час выступлення я і налічыў дзясяткі паўтара сем'яў з дзецьмі рознага веку. Вось дзяўчынка гадоў дзесяці разам з мамай і татам, а вось крыху малодшая, якую ейны тата хоча адзняць на свой смартфон да пачатку выступлення побач з гітарамі музыкантаў. Бачыў я і падлеткаў разам з бацькамі і бадай паўнагадовага сына з ягоным салідным бацькам. І абодва яны спявалі тыя ж песні. Вось пабачыў бы таго бацьку на вуліцы, нават і падумаць не змог бы, што ён можа па-беларуску вольна працягваць. А ён нават спявае ды ведае тэксты старых і новых песень гурта! (Для цікаўных: у клубе гэтым на канцэртах курэнне забаронена, не бачыў і таго, каб тыя ж дарослыя сямейныя наведвальнікі спажывалі піва ці больш моцныя напоі.)

Дадзены факт сумеснага баўлення часу адной асобна ўзятай сям'ёй мне цікавы перадумовамі, а таксама больш працяглымі ў часе вынікамі ад тых дзвюх з невялікім гаўдзін. Бо не было ж да гэтага канцэрта прома-акцый кшталту "Падары білеты "продам", як некалі зрабілі арганізатары канцэрта аднаго з амерыканскіх гуртоў — ветэранаў рок-сцэны ў Мінску. Атрымліваецца, узровень якасці гурта (айчыннага!) пераканаў пайсці на тое выступленне.

Хто каго выцягнуў на канцэрт? Бацька — аматар са стажам ці сын, зрабіўшы падарунак тату? Але гэта не так істотна, калі яны апынуліся там разам. Таму пра "наступствы". Малодшым дзеткам падзея запомніцца сямейным паходам на дарослы рок-канцэрт (а некалі ж яны абавязкова пераслухаюць тую "Краму", што вольна нечакана закрнула іх малечамі), старэйшым — ужо свядомым адчуваннем еднасці з бацькамі. Гэта значыць, яны размаўляюць, калі не на адной, дык на цалкам зразумелай мове, знаходзяць паразуменне, сапраўды маюць стасункі.

Дык вось, падобнай еднасці правераным часам мінімальна сямейным культурным імпрэзам бракуе. Вось мы ўсе разам, а быццам і паасобку, нібыта выконваем нейкі абавязак перад грамадствам ды яго асобнай ячэйкай. Але бракуе часам, як паветра, адчування з'яднанасці ў рамках самой сям'і.

Дарэчы, паглядзеўшы на іншых, я таксама захацеў пайсці разам з сынам на такога кшталту канцэрт. Для пачатку — на адкрытую пляцоўку, а пасля і ў залу. Каб ён паслухаў музыку, блізкаю мне, няхай і трошкі дарослую для яго. Каб і мы з ім размаўлялі на адной мове.

Нядаўна знакамiты расійскi артыст Нахім (Яфім) Шыфрын на сваёй старонцы ў адной з сацыяльных сетак выклаў допіс пра свайго дзядзьку, які загінуў пад час Вялікай Айчыннай вайны ў Брэсце. Мы той статус з некалькімі здымкамі з сямейнага архіва заўважлі. І тэма нечакана атрымала працяг ужо ў Беларусі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

жанскае званне, пасаду, пацвярджаюць ягоны ўдзел у абароне Крэпасці і тое, што ён быў узяты ў палон.

Служыў ён у 333-м стралковым палку — вось што значаць лічбы і літары "333 с.п.". Гэты полк гераічна абараняў Брэсцкую крэпасць ад гітлераўцаў 22 чэрвеня 1941 года. Менавіта тыя воіны знаходзіліся на накірунку галоўнага ўдару немцаў, удзельнічалі ў баях з ворагам, у тым ліку ў рукапашным, каля Цярэспальскіх варот Цытадэлі. Асноўныя сілы 333-га стралковага палка знаходзіліся спачатку ў верхняй

Дарэчы, па словах Ларысы Бібік, у 1957 годзе да Сяргея Смірнова, знакамiтага пісьменніка і аўтара кнігі "Брэсцкая крэпасць", звярталася Зінаіда Ільінічна Цыпіна, спадзеючыся даведацца штосьці пра свайго брата. У музейных архівах захаваўся яе ліст.

Напрыканцы Ларыса Бібік адзначыла, што далейшы пошук інфармацыі абавязкова будзе працягвацца. З навінамі даследавання "К" абавязкова пазнаёміць чытачоў адразу пасля атрымання новай інфармацыі ад супрацоўнікаў музея. А пакуль

2010-га выйшаў фільм "Брэсцкая крэпасць"...

Як распавяла Ларыса Бібік, ім пішуць з Беларусі, Расіі, Казахстана, ЗША, Ізраіля... Вельмі шмат, натуральна, допісаў з Расіі: з Інгузшчэі, Чачні, іншых рэгіёнаў суседняй краіны, але больш за ўсё да музейшчыкаў звяртаюцца жыхары Масквы і Санкт-Пецярбурга.

— Колькасць зваротаў па тэма павялічваецца пад час юбілейных дат, а таксама таму, што сёння людзі, на мой погляд, сталі больш уважліва ставіцца да сваіх каранёў, — адзначыла намеснік дырэктара. — Але выпадкі, падобныя да таго, што адбыўся з пошукам інфармацыі пра дзядзьку Нахіма Шыфрына, — сапраўды шчаслівыя...

Шчаслівым той выпадак можна назваць па адной прычыне: супрацоўнікі адразу ж адшукалі ўсе патрэбныя звесткі пра Іосіфа Цыпіна і, магчыма, змогуць знайсці яшчэ што-небудзь, звярнуўшыся па інфармацыю ў Польшкі Чырвоны крыж, у нямецкія вайсковыя архівы або ў Падольскі ваенны архіў Міністэрства абароны Расіі... Часцей жа бывае зусім наадварот: неабходную інфармацыю пра людзей, якія зніклі без вестак, знайсці складана нават з дапамогай архіва ў Мемарыяльным комплексе "Брэсцкая крэпасць-герой". Да таго ж не трэба забываць, што мемарыял — гэта, у першую чаргу, турыстычны аб'ект. Летась яго наведалі прыкладна 400 тысяч чалавек. Музейшчыкі, зразумела, не паспяваюць аддаваць усе свае сілы выключна пошукавай і даследчыцкай дзейнасці.

— Даследчыцкай дзейнасцю займаецца ў нас у асноўным навукова-экспазіцыйны аддзел, а таксама аддзел "Музей вайны — тэрыторыя міру", — патлумачыла Ларыса Бібік. — Даволі працяглы час мы ўзняем пытанне пра павелічэнне штатнай колькасці музейных супрацоўнікаў з той мэтай, каб больш увагі надаваць даследчай і пошукавай працы. Але ж узбуйненне штату — гэта ў першую чаргу фінансавое пытанне, якое, вядома ж, вырашаецца не адразу. Хаця я не губляю надзеі на тое, што з цягам часу нашы пажаданні будуць улічаны, бо гэты складнік нашай работы сёння таксама вельмі важны, як і семдзесят, пяцьдзесят ці дваццаць гадоў таму.

На здымках: Іосіф Цыпін; адварот фота, падпісанага 19.01.1941 г.; выпіска з мемарыяльнага сайта.

У спісах значыўся

Дзядзька Шыфрына

Вось што пісаў Шыфрын: "Мамін адзіны брат, Іосіф, загінуў у першыя дні вайны. Адна з фатаграфій, дзе ён у ваеннай форме, пазначана датай — "19/1-1941 г., Брэст-Літоўск". Думаю, што там жа ён сустрэў вайну. У Брэсцім мемарыяле я не знайшоў ягонага прозвішча. Яму было ўсяго 23 гады. У Кнізе памяці напісана, што ён прапаў без вестак. Гэта несправядліва. Хай гэты статус будзе весткай пра яго".

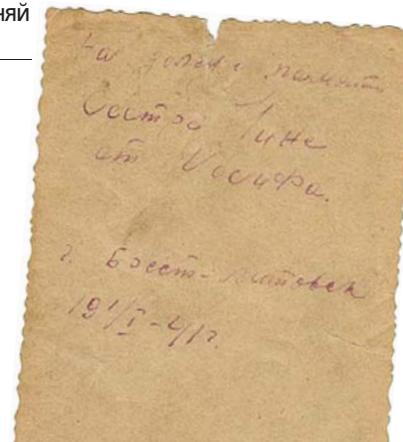
Пад допісам артыста было змешчана сем фотаздымкаў, на якіх можна было ўбачыць дзядзьку Шыфрына ў розных перыяды жыцця, у тым ліку і ў вайскавай форме — тое самае фота з Брэста. Таксама там жа месцілася і выпіска з мемарыяльнага сайта, дзе згадалася, што Цыпін Іосіф Эльвіч, ураджэнец сяла Ляды Віцебскай вобласці, служыў у 333 с.п. і прапаў без вестак.

Гэты допіс зацікавіў "К" і мы скантактаваліся з артыстам, каб дапамагчы яму ў ягоных пошуках. Наш візавы пагадзіўся на гэта адразу. Тады рэдакцыя звязалася з намеснікам дырэктара па навуковай рабоце Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой" Ларысай Бібік, распавяла ёй пра змест допісу, а таксама даслала фота Іосіфа Цыпіна...

Не прайшло і некалькіх гаўдзін, як мы атрымалі адказ. Намеснік дырэктара, па-першае, падзякавала за дасланне фотаздымка і за ўвагу да лёсу загінулых воінаў, паведаміўшы, што гэтых кадраў Цыпіна ў архівах яны не мелі. Але, як адзначыла Ларыса Бібік, спісы тых, хто служыў у крэпасці напярэдадні вайны, на жаль, у іх не захаваліся. Зводную картатэку тых вайскоўцаў, якія служылі ды абаранялі Цытадэль, зараз складаюць супрацоўнікі музея. Праца гэтая распачалася яшчэ ў 1950-я на падставе ўспамінаў тых, хто выжыў, відавочцаў падзей.

Менавіта так і былі адшуканы звесткі пра Іосіфа Цыпіна. Прынамсі, чатыры чалавекі згадваюць яго ў сваіх успамінах. Сведкі вайны добра памятаюць яго сяр-

Новыя звесткі пра абаронцу Брэсцкай крэпасці — дзядзьку вядомага артыста

частцы двухпавярховай вайскавай казармы, а пасля перадыслацыраваліся ў падвальныя памяшканні будынка...

Як адзначыла Ларыса Бібік, пасля ўзяцця ў палон Іосіф Цыпін, паводле папярэдніх даных, знаходзіўся ў зняволенні ў розных лагерах, у тым ліку ў лагерах ў Бялай-Падлясцы. Пасля ў адным з гэтых лагераў ён і быў расстраляны... Паводле слоў намесніка дырэктара мемарыяла, наяўныя архіўныя картатэкі пакуль не дазваляюць сказаць, калі і дзе гэта адбылося. Але Ларыса Бібік не губляе надзеі на тое, што патрэбная інфармацыя яшчэ можа знайсціся.

Адно вядома дакладна: Іосіф Цыпін, згодна з загадам НКА ад 30 красавіка 1941 года, быў узнагароджаны знакам "Выдатнік РСЧА". Калі хто не ведае, дык "НКА" — гэта Народны камісарыят абароны СССР, а "РСЧА" — Рабоча-сялянская Чырвоная Армія.

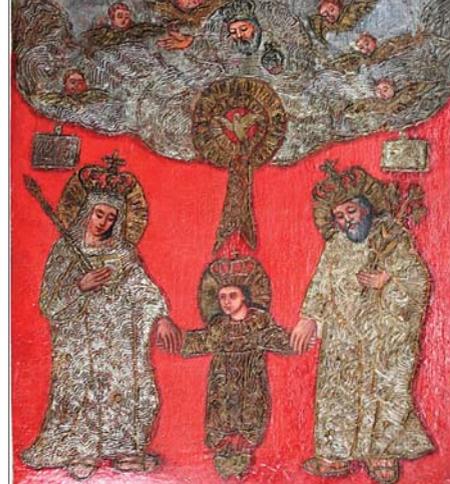
наўную інфармацыю рэдакцыя перадала артысту. Прачытаўшы гэтыя звесткі, ён напісаў: "Вялікі дзякуй! Значыць, нешта праяснілася. Ён быў расстраляны ў лагерах. У маёй сям'і нічога не ведалі пра паланенне... Я вельмі ўдзячны рэдакцыі!"

Па тры-чатыры на дзень...

Выпадак з дзядзькам Нахіма Шыфрына вымусіў задумацца: як часта звяртаюцца па звесткі пра родных, загінулых або зніклых без вестак у пачатку вайны? Па словах Ларысы Бібік, бывае, што падобных зваротаў яны атрымліваюць па тры-чатыры на дзень.

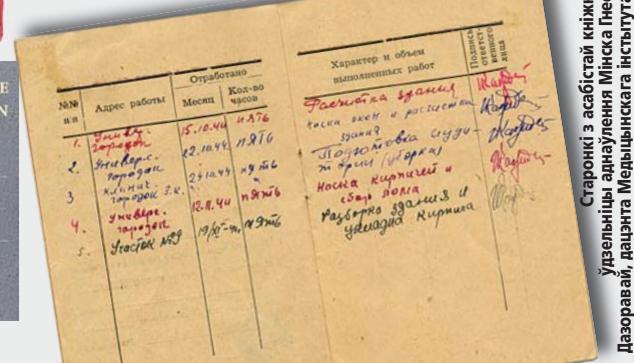
— Колькасць зваротаў да нас заўсёды была высокай, бо ў нашай і ў суседніх, былых савецкіх, краінах памяць пра Айчынную, пра Подзвіг салдат заўсёды шанавалася, — адзначыла суразмоўца. — Да таго ж колькасць запытаў значна вырасла, пачынаючы з 2011 года, пасля таго, як напрыканцы

ФОТОФАКТ Да "...Новага Пачатку"

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь у рамках Міжнароднага выставачнага праекта "1945 г. Парыж. Вызваленне. Новы пачатак" прадставіць уласную часовую экспазіцыю ў Нямецкім гістарычным музеі ў Берліне. Праект, што знаёміць з біяграфіямі 36 удзельнікаў і ахвяр вайны з 20-ці краін, прысвечаны 70-годдзю капітуляцыі Германіі і будзе доўжыцца з 24 красавіка да 25 кастрычніка.

Фота прадстаўлены Нацыянальным гістарычным музеем Рэспублікі Беларусь

Старонкі з асабістай кніжкі ўдзельніцы аднаўлення Мінска Ірэні Дазарвай, дачцэ Мельніцкага інстытута.

Пасяджэнні нашага Савета праходзяць не радзей як два разы на год. Ягоныя рашэнні, як вядома, носяць рэкамендацыйны характар. Нагадаю, што абласныя метацэнтры былі створаны адначасова з утварэннем абласцей. Час, натуральна, мінуў вялікі, многія патрабаванні змяніліся.

Але нязменным засталася адно: метадычная падтрымка работы раённых аддзелаў. Таму мы пастаянна вывучаем досвед работы, даследуем праблемы рэгіянальнай культуры. Апошняя выязнае пасяджэнне Савета адбылося на гэтым тыдні на Віцебшчыне, наступнае мяркую правесці ў Гомельскай вобласці.

На Віцебшчыне мы цікавіліся стратэгіяй развіцця ўстаноў клубнай сістэмы ва ўмовах аптымізацыі. Натуральна, нам паказалі самае лепшае з аптымізаванай аптымальнай сеткі аб'яднаных устаноў культуры. На мой погляд, гэта досыць паспяховае і перспектывнае аб'яднанне. Калі казаць канкрэтна, мы паглядзелі, як сёння працуюць змяшаныя ўстановы культуры, калі пад адным дахам

Выдаліць пустазелле

меркаванне

Алег ХМЯЛЬКОЎ,

дырэктар Магілёўскага АМЦНТІКАР, кіраўнік Рэспубліканскага савета дырэктараў абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці

аб'ядноўваюцца, скажам, і бібліятэкі, і клубы, і школы мастацтваў. Дадам, што складнікі тут могуць быць самыя розныя, але ў выніку мы заўжды маем гэтакі кангламерат агульных намаганняў самых, здавалася б на першы погляд, несумяшчальных структур.

Што нас хвалявала? Тое, што ўсё новае не прарастае само па сабе. Гэтыя парасткі трэба карпатліва даглядаць, сістэматычна выдаляючы пустазелле. Інакш кажучы, хвалявалі праблемы, якія замінаюць справе. А праблемы наступныя. Калі мы аб'ядноўваем усе гарадскія ды сельскія ўстановы, дык як у такім выпадку весці статыстыку вясковых філіялаў і ці патрэбны яны ўвогуле пры наяўнасці ў межах раённага аддзела толькі адной юрыдычнай асобы?

Шмат пытанняў узнікае па агляце працы сельскага работніка культуры. Юрасоба месціцца ў горадзе, а чалавек працуе на вёсцы. Але ў

такім выпадку ён не мае права на 20-працэнтную сельскую надбавку. Ці ж справядліва гэта? Адным словам, спрэчных пытанняў вельмі шмат. Значыць, трэба выпрацоўваць сістэму, балазе Міністэрства культуры заўжды ідзе нам насустрэч.

А ўпарадкаваць праблемае поле будзе вельмі няпроста. Да прыкладу, фінансавыя аспекты запатрабуюць падключэння Міністэрства фінансаў, Міністэрства працы і сацыяльнай абароны насельніцтва...

Па-за прававым полем знаходзіцца сёння і ўстановы культуры Магілёўскай вобласці. Цяпер прапрацоўваем пытанне і рыхтуем прапанову стварэння на базе Краснапольскага раёна эксперыменту па аб'яднанні літаральна ўсіх устаноў культуры ў адзіную структуру. Скажам, называцца яна будзе "Дзяржаўная ўстанова культуры і мастацтва Краснапольскага раёна". Сюды ў якасці падраздзяленняў

увойдуць і клубы, і ДШМ, і бібліятэкі з РДР, у тым ліку — кінаструктура, якая на Магілёўшчыне ўваходзіць у шэраг клубных устаноў. Натуральна, будзе дзейнічаць адзіная бухгалтэрыя, адзіная афіцыйна ўзаконеная гаспадарчая група. Вы зразумелі, што праца наперадзе — вялікая і няпростая. Адна толькі заканадаўчая база чаго варта. Але каму, як не нам, давесці гэты эксперымент да лагічнага завяршэння... Спадзяюся, справе паспрыяе і тое, што я з'яўляюся членам грамадскага Савета культуры і мастацтва пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

На Віцебшчыне ў гэтым кірунку таксама шмат зроблена. У Докшыцах, да прыкладу, даўно ўжо існуе Кінаканцэртная зала "Іскра". Гэта ўніверсальная і перспектывная структура. А ўяўляецца, як пашырацца творчыя магчымасці, калі ў такіх установах змяшанага тыпу пачнуць дзейнічаць яшчэ кавярня і бібліятэка ды плюс шматлікія дзіцячыя гурткі! Інакш кажучы, пуставаць такія цэнтры культуры не будуць па вызначэнні...

Занатаваў Яўген РАГІН

Пра тое, які досвед быў вывучаны на Віцебшчыне, чытайце на старонцы 12.

Наша ўсё!

Як натуральнае мы ўспрымаем тое, што дасягненні касманаўтыкі выкарыстоўваюцца ў розных галінах дзейнасці чалавека — ад ваенна-прамысловага да аграпрамысловага комплексу, рухаюцца навукова-тэхнічны прагрэс. Але касманаўтыка аказвае ўплыў у цэлым на наша развіццё, у тым ліку — на сферу культуры.

меркаванне

Уладзімір КАВАЛЁНАК, лётчык-касманаўт, двойчы Герой Савецкага Саюза, ураджэнец вёскі Белае Крупскага раёна

Чалавецтва заўсёды вабіла невядомае, таямнічае, тое, што немагчыма пакратаць рукамі, а толькі ўявіць сабе, нафантазіраваць. Так і атрымліваецца з творамі мастацтва. Хлапчуком я зачытваўся кнігамі Герберта Уэлса, Жуля Верна, Аляксандра Бяляева, Аляксея Талстога, Івана Яфрэмава, дзе распавядалася пра скарэнне галактычных глыбін. Не прайшла для мяне незаўважнай касмічная тэма, якую прапапоўваў кінематограф. З задавальненнем я глядзеў такія фільмы, як "Аэліта", "Імлістасць Андромеды", "Планета бур", "Саларыс". Ну а сярод жывапісцаў, чья творчасць звязана з космасам, ёсць і мой калега — двойчы Герой Савецкага Саюза Аляксей Лявонаў: ён не адзін дзясятка гадоў стварае карціны, на якіх намалеваны далёкія светлы. Так, як ён сабе іх уяўляе. А колькі выдатных песень напісана — пра людзей, якія пабывалі ў космасе (напрыклад, пра Юрыя Гагарына), і аб палётах. А "Трава ля дома" з'яўляецца ледзь не галоўнай песняй касманаўтаў!

Так што, магчыма, і творчасць агулам нейкім чынам ды паўплывала на выбар прафесіі, і ўжо сам змог "дакрануцца" да космасу! Сёння ж хто да яго толькі не спрычыняецца апасродкавана — ад стваральнікаў блокбастараў да распрацоўшчыкаў камп'ютарных гульніў.

Калі ж казаць пра мяне як пра чалавека, які мае хоць нейкае дачыненне да культуры, то, дапусцім, мае здымкі Галапагоскіх выспаў і тайфуну "Рыга", зробленыя калісьці з космасу, абышлі выданні ўсяго свету. Без залішняй сціпласці магу сказаць, што імі мне ўдалося данесці да зямлян тое, наколькі прыгожая наша планета, калі глядзіш на яе здалёк. Я сябе лічу, мякка кажучы, датычным да дакументальнага фільма "Космас далёкіх дарог", няхай майго імя — як суаўтара — няма ў цітрах. Напісаў я і дзве публіцыстычныя кнігі — "Радзіма крылы дала" і "Арбіты жыцця". У іх распраўе чытачу пра сваё жыццё, пра тое, як успрымаю наваколны свет.

Цяпер мне цікава ўсё, што звязана з гісторыяй. Хлебам не кармі, дай мне пакорпацца ў кнігах на гэтую тэматыку! Знаходжу ў іх нешта новае, нечаканае для сябе, здзяйсняю адкрыцці. Аднак, шчыра скажу, да інтэрпрэтацыі беларускай гісторыі стаўлюся з некаторай насцярогай: надта шмат там забытых момантаў, дый літаратуры — сур'ёзнай, падрабязнай — сустракаў не так шмат. Але Беларусь, беларуская культура, мастацтва заўсёды са мной. Мой лепшы сябра — паэт Васіль Зуёнак, які напісаў пра Зяленую пушчу, а Якуб Колас, яго "Мой родны кут, як ты мне мілы!.." — гэта наша ўсё!

Занатаваў Алег КЛІМАЎ

У сакавіку ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў адбыўся "круглы стол", прысвечаны памяці беларусазнаўцы, этнамузыкалага і аўдыявізуальнага антраполога Зінаіды Мажэйка.

Экалогія грамады

ТЭКСТ

Энгельс ДАРАШЭВІЧ,

прафесар кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, доктар філасофскіх навук

якультурна-антрапалагічнай школы эстонца Ленарта Мэры (у этнакінематаграфіі). А пра шырыню кола зацікаўленняў гэтага чалавека сведчыць сяброўства ў саюзам кампазітараў, кінематаграфістаў, музычных дзеячаў Беларусі, а таксама ў міжнародных камісіях ЮН, Амерыканскага біяграфічнага інстытута, Інтэрнацыянальнага біяграфічнага цэнтра ў Кэмбрыджы. Дарэчы, у гэтым універсітэце Зінаіда Якаўлеўна была ўключана ў спіс "200 вядучых жанчын-інтэлектуалаў свету".

Рубяжы, якія дасягнула беларусазнаўства, Мажэйка прадбачыла. Фальклор нашага народа сёння даследаваны і пажанрава, і парэгіянальна, і ў зрэзе "жывога бытавання" традыцый. З іншага ж боку, інфармацыя пра традыцыйную культуру

ёсць, але ў грамадстве дагэтуль няма дакладнага разумення, як з гэтай інфармацыяй працаваць: ні канцэптуальна, ні ўжыткава-тэхнічна... Таму — бяспрэчна: пажаданні аб лёсе фальклору, якімі "хварэла" Зінаіда Мажэйка, могуць быць вырашаны толькі сумеснымі намаганнямі ўсіх беларусаў. А задача яе сяброў ды вучняў — намацаць пералік захадаў і мадэлей дзейнасці па дасягненні "экалагічнага свядомасці нашага грамадства ў дачыненні да аўтэнтчных форм фальклору", да якога заклікала Мажэйка ў сваіх апошніх працах.

Пасля выступленняў удзельнікамі "круглага стала" быў унесены шэраг прапаноў. Выдатна, што памяць нашай калегі будзе ўшанавана ў назве канферэнцыі, якую

ладзіць Універсітэт культуры і мастацтваў: Навуковая канферэнцыя "Аўтэнтчны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання" памяці антраполога Зінаіды Мажэйка. Аднак неабходна прапанаваць: Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі — разгледзець пытанне выдання збору твораў даследчыцы, прымеркаванае да яе наступнага юбілею; Саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Універсітэта культуры і мастацтваў, Акадэміі мастацтваў — прызначыць імянную стыпендыю студэнтам, якія праявілі сябе ў аўдыявізуальнай антрапалогіі; Міністэрству культуры ў рамках Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад" — уручаць спецыяльны прыз імя навукоўцы за лепшы ўсходнеўрапейскі этнаграфічны фільм сезона; Белтэлерадыёкампаніі — актыўна далучаць экспертаў-прафесіяналаў да планавання і стварэння спецыялізаваных тэлепраграм пра фальклор.

Усё гэта — патрабаванні часу і самае малое, што можна зрабіць у памяць аб нашай вядомай суайчынніцы.

Яшчэ ў юнацтве зачапілі словы Томаса Карлейна пра тое, што адным дадзе адкрываць новыя шляхі, а іншым — прадаўжаць іх ды ўладкоўваць. Можна, гэта гучыць і няціпла, але мне хацелася належаць да першых, адкрываць новае, а не даводзіць да ладу існае, прыдуманнае іншымі. Зрэшты, да гэтага імкнецца кожны мастак, а ўжо як атрымліваецца — гэта вырашаць іншым...

Цяпер уражвае не кераміка...

меркаванне

Максім КАЛТЫГІН,

мастак

набылі канцэптуальную цэласнасць ды пазнавальнае аблічча. Я баяўся застацца пад ягоным уплывам.

У той жа час я бачыў работы маладзейшых керамістаў: Лявона Трацэўскага, Тамары Сакаловай, Ірыны Каваленка, Сяргея Кайдака. І яны таксама мяне вабілі ды натхнялі. Не магу не згадаць і віцебскую мастацкую школу як асяродак, які моцна паўплываў на мае светапогляды. Асабліва я ўдзячны выкладчыку скульптуры Івану Каладоўскаму і графіку Віктару Мішуціну.

Мастацтва ўвогуле і дэкаратывнае ў прыватнасці ўмоўна падзяляецца на тое, што на продаж, і на тое, што мастак робіць, незалежна ад таго, знойдзецца на твор пакупнік ці не. Мастацтва з камерцыйным ухілам і мастацтва як форма духоўнай самарэалізацыі. Так было заўжды. І ў добрыя для мастацтва часы адно і другое неяк ураўнаважана. Што ж

да сённяшняга дня, дык (мне хацелася б памыліцца!) падаецца, нібыта камерцыйны пачатак дамінуе...

Апошнім часам у нашым дэкаратывна-прыкладным мастацтве мяне ўражвае не кераміка, якая з'яўляецца маёй спецыяльнасцю, але шкло і габелены. А вось кераміка, на маю думку, знаходзіцца ў крызісным стане. Многія з тых, хто мяне вучыў, перасталі творча працаваць і выстаўляцца, змянілі род заняткаў, нават з'ехалі з краіны... Губляем кадры, перспектывы нацыянальнай школы...

Што ж да Бабруйска, дык тут, дзякуючы традыцыйнаму Міжнароднаму пленэру "Арт-Жыжаль", які арганізаваны ды матэрыяльна падтрымлівае мясцовае кіраўніцтва, не толькі захавалася, але і развіваецца рэгіянальная мастацкая школа. Я сам неаднаразова браў удзел у пленэры, і магу засведчыць,

што творчае сумае з землякамі-беларусамі ды мастакамі з замежжа ўзабагае кожнага кераміста і спрыяе плёну агульнай працы.

Мне як аўтару даваць ацэнку сваёй выстаўцы некарэктна. Згадаю толькі, што на ёй прадстаўлены творы з 2003-га па 2014-ы гады, якія знаходзіцца ў фондах Бабруйскага музея. Хто захоча, здолеа прасачыць звалючыю стэлю. А для мяне гэтая экспазіцыя — магчымасць асэнсаваць зробленае і, мабыць, зазірнуць у будучыню. Сёння мяне вельмі цікавіць тэма экалогіі. На выстаўцы гэтай тэме быў прысвечаны графічны цыкл "Мутагенэз". Цывілізацыя ўзняла нас над прыродай, але яе далейшае развіццё ўяўляе пагрозу для існавання чалавека.

Выстаўка мае назву "Набліжэнне" і адбываецца ў рамках выставачнага праекта "Сустрэчы". У пазэта Алеса Разанова ёсць радкі: "Чым далей ад сваіх вытокаў, тым бліжэй да іх разумення". Я згадаю сваё жыццё, занатаванае ў работах, і ў думках сустракаюся з людзьмі, якія адыгралі ролю ў маёй біяграфіі...

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

— Да Міжнароднага дня тэатра ніякіх урачыстасцей не планавалі: адбылася прэм'ера спектакля "Лялька" ў пастаноўцы Юрыя Вуты, перад паказам прагучалі цёплыя словы.

— Атрымліваецца, тэатр застаўся без урачыстасцей з нагоды юбілею?

— Атрымліваецца так... Хоць і выносілася пытанне на абмеркаванні, але, як кажуць, "павісла ў паветры". А нядаўна адзін супрацоўнік пераконваў: 25 — гэта не юбілей, а вось 50 і 100 — вось гэта трэба адзначаць! Мо і сапраўды так...

— Нагадаю чытачам, што два гады таму ў мазырскім тэатры здарыўся пажар. Цалкам знішчана Малая зала, на якой ішоў асноўны пракат пастаноўак. У агні згарэлі амаль усе тэатральныя касцюмы, рэквізіт, носьбіты з запісамі музычнага афармлення спектакляў. (Вечарам гэтага дня ў афішы быў заяўлены адзін з прэм'ерных паказаў спектакля "Трагедыя прынца Дацкага" паводле шэкспіраўскага "Гамлета" ў рэжысуры Рыгора Баравіка з Раманам Цыркіным у галоўнай ролі.) А ў якім стане сёння знаходзіцца будынак, які мае гістарычную каштоўнасць?

— Працэс аднаўлення рушыць, я сказаў бы, ірванымі тэмпамі — зразумела, у найпростай залежнасці ад фінансавання. Часам будаўніцтва спыняецца, часам — актыўна аднаўляецца. Шмат зроблена звонку. Адбудавана частка, цалкам знішчаная пажарам, з'явіліся дадатковыя прыбудовы, якіх раней не было. Але працы, зразумела, яшчэ вельмі шмат.

— Наколькі я ведаю, пасля пажару па тэатрах краіны былі разасланы лісты з просьбай аказаць дапамогу мазыранам. Якія тэатры адгукнуліся на гэты заклік?

— Вялікую дапамогу касцюмамі і дэкарацыямі аказалі Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы ды Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага, за што — велізарная падзяка кіраўніцтву гэтых устаноў і асабіста Мікалаю Пінігіну, Сяргею Кавальчыку, Барысу Герлавану, Эдуарду Герасімовічу, Ігару Андрэеву. Яны першыя і, можна сказаць, ледзь не адзіныя, хто адгукнуўся. Толькі Гомельскі абласны драматычны тэатр яшчэ дапамог часткова "апрацуць" спектакль "Ханума".

— Колькі спектакляў з рэпертуару ўдалося аднавіць?

— Калі казаць шчыра, то з усяго спісу заяўленых мной спектакляў атрымалася вярнуць да жыцця толькі адзін: "Асабліва закаханы таксіст" па п'есе Рэя Куні, таму што ён прыносіць касу. На аднаўленне іншых, як адказалі мне ў дырэкцыі, грошай няма. Я думаю, што з ідэяй аднавіць увесь спіс давядзецца развітацца. А там ёсць спектаклі — лаўрэаты міжнародных фестываляў па творах беларускай, рускай і сусветнай класічнай драматургіі... Шкада, канешне ж, але што зробіш: такая сітуацыя складалася...

— Але калі нейкія грошы ўсё ж такі з'яўляюцца ў тэатры, на што або на каго яны накіроўваюцца?

— На запрошаных рэжысёраў ды іх спектаклі, калі казаць пра ўласна творчую частку. Гэта дазваляе казаць аб пэўным абнаўленні афішы.

— У якіх умовах у цяперашні час працуе труп: дзе праходзяць рэпетыцыі, прэм'еры ў пракаце спектакляў?

У апошнім нумары часопіса "Мастацтва" за 2014 год вядучыя тэатральныя крытыкі краіны дзяліліся сваімі ўражаннямі наконт падзей адыходзячага года. Прафесар Рычард Смольскі ў сваіх назіраннях заўважыў: "Засмучае [...] акалічнасць, якая доўжыцца не адзін год: шырокая тэатральная грамадскасць краіны фактычна не ведае, як сёння жыўць-выжываюць "маленькія" тэатры ў Мазыры, Пінску, Слоніме, Бабруйску, Маладзечне..." Сапраўды, не тое што "маленькія", але нават абласныя тэатры не могуць сабе дазволіць працяглыя гастролі ў сталіцы з паказам сваіх лепшых спектакляў. Таму і ўзнікае пэўны інфармацыйны вакуум. Па-другое... "Жыве ці выжывае" — апошнім часам такая дyleма набыла завостранасць для культурнай галіны ў цэлым і для тэатра ў прыватнасці. Гэтыя думкі сталі кропкай адліку для серыі гутарак з прадстаўнікамі рэгіянальных тэатраў. Раман Цыркін — галоўны рэжысёр Мазырскага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Івана Мележа. Працуе ён у ім з 1999 года. У творчым даробку тэатра — 56 спектакляў. Наша гутарка адбылася незадоўга да 25-годдзя культурнай установы.

Паміж "рэальна" і "абавязкова"

Раман Цыркін. / Фота Андрэя Спірычанна

— Мы зараз больш нагадваем не тэатр, а нейкую раённую філармонію. Працуем, у асноўным, па школах, садках, дзе складаем дзіцячыя казкі. Яны і складаюць аснову пракату. Для рэпетыцыі нам выдзелены чытальная зала бібліятэкі, аддзеленая ад іншай залы шафай. Тут і ставяцца спектаклі — і дарослыя, і дзіцячыя. (Дарэчы, аднойчы пад час рэпетыцыі бібліятэкары папрасілі нас размаўляць на паўголосу, ледзь не шэптам, каб не перашкаджаць чытачам. Іх можна зразумець. Яны жылі сваім ціхім жыццём, — і тут "уварваўся" тэатр, а гэта, зразумела, эмацыйны занятак.)

■ Раман Цыркін: "Вядома, хочацца ставіць п'есы, заснаваныя на сур'ёзным драматургічным матэрыяле, але жыццёвыя рэаліі не дазваляюць сёння выпусціць паўнаватрасны і дыхтоўны спектакль".

Часам на некалькі дзён перад прэм'ерай "дарослага" спектакля нам даюць сцэну Гарадскога дома культуры, дзе і адбываюцца першыя паказы. А пракаце спектакляў — самая вялікая праблема. У месяц праходзяць максімум два вячэрнія паказы. Палічыце, колькі атрымліваецца за сезон. Таму ўсе новыя спектаклі ў нас яшчэ доўга будуць лічыцца прэм'ернымі. І гэта прытым, што кожны год запланавана дзве-тры новыя пастаноўкі для дарослых.

— Дык што было пастаўлена тэатрам за апошнія пару сезонаў? На якія з пастаноўак як рэжысёр у першую чаргу раіш звярнуць увагу?

Тэатральны Мазыр: каардынаты пракату ў спецыфічных умовах

Алег ЧЭЧАНЕЎ,

акцёр Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача, рэжысёр

— За час, што мінуў пасля пажару, было пастаўлена шэсць спектакляў для дзяцей і пяць вячэрніх: "Брыгадзір" Дзяніса Фанвізіна, "Ханума" Аўксенція Цагарэлі, "Абдураны муж" Жана-Батыста Мальера, "За двама зайцамі" Міхаіла Старыцкага, "Лялька" Юрыя Вуты і Васіля Ткачова. Спектакль павінен "абрасці мясам": мець стабільны і сталы пракаце. Але калі артыст вымушаны выходзіць на сцэну ў адной і той жа ролі, напрыклад, раз на два месяцы ды іграць на ўзроўні ўспаміну, гэта не спрыяе ні якасці акцёрскай працы, ні якасці спектакля ў цэлым...

— Што, на тваю думку, патрэбна глядачу горада і чым ты кіруешся пры выбары п'есы для пастаноўкі?

— Вядома, хочацца ставіць п'есы, заснаваныя на сур'ёзным драматургічным матэрыяле, але жыццёвыя рэаліі не дазваляюць сёння выпусціць паўнаватрасны і дыхтоўны спектакль. Раней рэпертуарная палітыка будавалася так, каб у афішы былі спектаклі для рознага глядача: хтосьці пры-

ходзіць у тэатр адпачыць і павесіцца, іншы — атрымаць адказы на нейкія пытанні, і гэтак далей. Але абавязкова ставілася класіка. Рабілася гэта для таго, каб прафесійна расла трупа, каб глядач выходзіў на прыкладах сусветнай драматургіі. І п'есы адбіраліся не выпадкова, а так, каб яны ўпісваліся ў канцэпцыю развіцця нашага тэатра.

— Агучана ўсё ў мінулым часе. Хто зараз вызначае рэпертуар тэатра?

— Адміністрацыя — дырэктар і не так даўно прызначаны мастацкі кіраўнік. У агульным плане працы і мне дастаецца асобнае "акенца" для рэалізацыі рэжысёрскіх задумак.

— І ўсё ж такі вернемся да юбілейнай даты. Прыгадаем самыя яркія тэатральныя падзеі ў Мазыры...

— За 25 гадоў тэатр перажываў розныя перыяды: быў час заняпаду, прыгадваю і цудоўны перыяд росквіту. У рэпертуары з'явіліся творы Чэхава і Гоголя, Астроўскага і Саллагуба, Купалы і Коласа, Аляхновіча і Родзевічаў, О'Ніла і Касоны, Мальера і Шэкспіра, Макаёнка, Быкава, Дударова, Дзялендзіка, Каўрда, Моэма... Прыемна, што некаторыя п'есы ўпершыню былі пастаўлены ў нашым тэатры. Свае першыя крокі ў рэжысуры рабілі ў Тэатры імя Івана Мележа Кацярына Агаронікава, Дзяніс Фёдароў, Сяргей Яскевіч, Людміла Балігатава, Таццяна Сядова. Свае пастаноўкі на нашай сцэне ажыццяўлялі вядомыя рэжысёры Мікалай Трухан, Уладзімір Караткевіч, Віталь Баркоўскі, Юрый Вута, Мікалай Дзінаў, Сяргей Палешчанкаў, Леанід Данчук. Шмат гадоў супрацоўнічаў з тэатрам Рыгор Баравік. Мне пашчасціла паставіць "Дзядзьку Янку", "На ўсякага мудраца даволі прастаты", "Жаніцьбу", "Бойкае месца", "Дрэвы паміраюць

ТЭКСТ

стоячы", "Раскіданае гняздо", "Трыбунал", "Бяду ад пяшчотнага сэрца", мноства сучасных п'ес, казак. Тэатр неаднаразова ўдзельнічаў у міжнародных фестывалях ва Украіне і ў Расіі, былі гастролі ў Мінску, Маладзечне, Бабруйску...

Заклучэнне ад аўтара

Танальнасць суразмоўцы не надта аптымістычная. Ствараючы доўгія гады тэатр, які ён лічыў сваім родным домам, рэжысёр нібыта апынуўся ў іншай ролі. Так, розныя сюрпрызы падкідаюць жыццёвыя абставіны. Вастрыня іх успрымання пераадольваецца нейкім філасофскім падыходам і часам. Як пісаў пэат Юрый Левітанскі: "Все приходит и уходит в никуда из ничего. Все проходит, но бесследно не проходит ничего". Кажуць, што сцэна лечыць. А яшчэ — праца. Хацелася б, каб тая "фортка", пра якую кажа Раман, заўсёды была адчынена для яго рэжысёрскіх досведаў. І не толькі раз на сезон.

Паралелі: Латвія

Супадзенні і... бурштын

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь прымаў гасцей з Латвіі з нагоды адкрыцця выстаўкі "Бурштын — каштоўны камень Балтыйскага мора". Цудоўнае відовішча прывёз нам Нацыянальны музей гісторыі Латвіі, якім кіруе Арніс РАДЗІНЬШ. Спандар дырэктар падзяліўся з "К" планами на двухбаковае музейнае супрацоўніцтва і ўражаннямі ад сустрэчы з мінскай публікай.

Арніс РАДЗІНЬШ, дырэктар Нацыянальнага музея гісторыі Латвіі

— Наш абмен экспазіцыямі пакуль зусім малы. Мы шчаслівыя быць у Беларусі ўжо другі раз. Дзесяць гадоў таму ў Нацыянальным мастацкім музеі праходзіла наша выстаўка "Гістарычны партрэт Латвіі XVII — XVIII стагоддзяў". Таксама я ў курсе, што і Нацыянальны мастацкі музей наведваў Латвію з візітам у адказ.

І вось што дзівіць: мы — адкрытыя народы, але пры гэтым даволі мала ведаем адзін пра аднаго. Чаму? Складана сказаць. Сённяшнія Латвія і Эстонія аб'яднаны агульным мінулым — Лівонскай дзяржаўнасцю. Вы ж, у сваю чаргу, былі ў беларуска-польска-літоўскім свеце, скажам так. У гісторыка-культурным сэнсе мы існавалі асобна. Гэта і добра, таму што нашы людзі — сапраўды розныя і непадобныя.

Мы ў Рызе не так даўно падпісалі дамову з Нацыянальным гістарычным музеем Беларусі. Паглядзім, які плён гэта нам прынясе. Бо культура — гэта выдатна, але калі гаворка заходзіць пра грошы, пачынаецца рэальнае жыццё. Нам вельмі пашанцавала і, лічу, вам таксама, што менавіта Латвія сёлета старшынствуе ў Еўрапейскім Саюзе, што дадзеная выстаўка ўжо аказалася падрыхтавана, а таксама і статус Культурнай сталіцы Еўропы-2014, якім валодала Рыга, нельга скідаваць з рахункаў. Пры гэтым нашы ўстановы ды іх дырэктары аказаліся ўзаемна вядомымі адно аднаму.

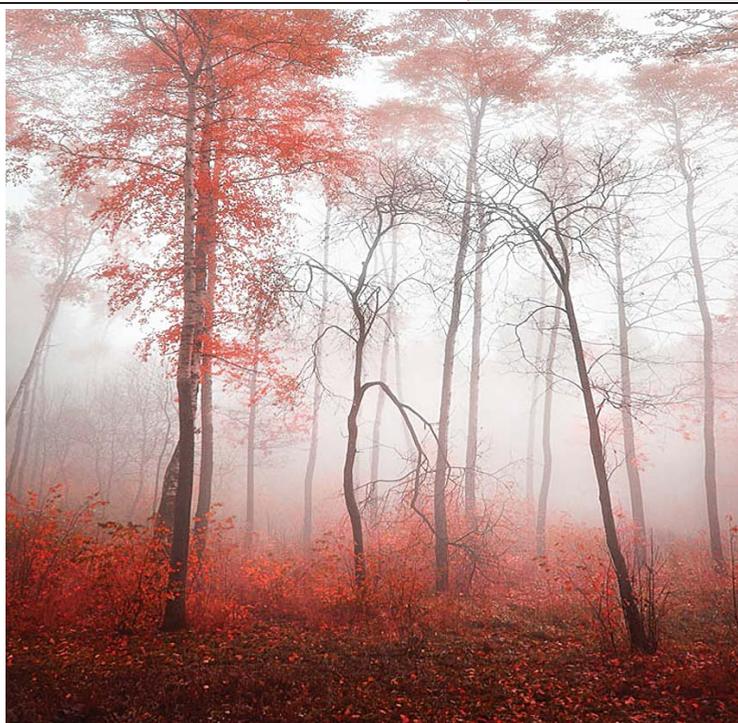
Наш музей зараз знаходзіцца ў пераходнай сітуацыі. Ремонт вымусіў нас разысціся па часовых памяшканнях з асноўнага будынка. Спачатку мы думалі, што проста некай перажывём ды ператрымаем гэтыя моманты нязручнасцей, але дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі Алег Рыжкоў, знаходзячыся ў Рызе, паабяцаў: вашы спецыялісты нам дапамогуць арганізаваць усё яшчэ больш прафесійна і дакладна. Наогул, праверана: калі два бакі хочуць штосці рабіць — яны тое здзейсняць. Асабліва пры наяўнасці фінансаў. Ну а калі не жадаюць яны супрацы, дык тут нават вялікія грошы не дапамогуць.

Як прафесіянал я павінен разумець, што будзе цікавым ды карысным адначасова самому музею, яго супрацоўнікам і, зразумела, публіцы. З бурштынам выйшла якая такая сітуацыя поўнага супадзення. Вось нават з гэтай выстаўкай. У бурштыне самае галоўнае — гэта святло. Адна справа — пакласці гэты "камень" на адзенне, а зусім іншае — прасвятліць яго наскрозь, што мы і зрабілі. Зусім іншы эфект: сапраўднае гульня колераў ад жоўтага да чырвонага. Вось і асноўная ідэя выстаўкі: бурштын — гэта сонца, фарбы. Тут сама форма вырабу становіцца чымсьці дугарадным. Нават самы маленькі аскепак бурштыну з дапамогай святла можа стаць сапраўды вялікім.

Выстаўка паўстае перад беларусамі ў некалькі іншай драматургіі: у нас на радзіме яна выглядае інакш з-за іншай арганізацыі залы, да прыкладу. Ваш варыянт атрымаўся больш акадэмічным, што нават пайшло паказу на карысць.

Занатавала Аліна САЎЧАНКА

Што ёсць выстаўка? Справаздача? Мастацкае выказванне? Знаёмства з аўтарам? Усё залежыць ад пастаўленай задачы. Дзве фотавыстаўкі, якія адкрыліся напрыканцы сакавіка ў дзвюх дзяржаўных установах — галерэі "Універсітэт культуры" і Цэнтры сучасных мастацтваў, — далі падставу паразважаць наконт таго, з якіх элементаў складаецца выставачны праект. Беларускае грамадскае аб'яднанне "Фотамастацтва", штогадовая выстаўка якога "Ступені" становіцца сапраўды пастаяннай, — прадставіла маладых аўтараў, што нядаўна сталі сябрамі арганізацыі. Выстаўка ў ЦСМ — "Артэрыя" — таксама знаёміць з плёнам высілкаў менавіта маладых фатографіаў, і тут праект ажыццявіўся дзякуючы ініцыятыве саміх аўтараў ды "ўдаламу збегу абставін".

Людміла Сіданка. 3 серыі "Цішыня ў кватэраце".

Лавел Осіпаў. 3 серыі "Social Landscape".

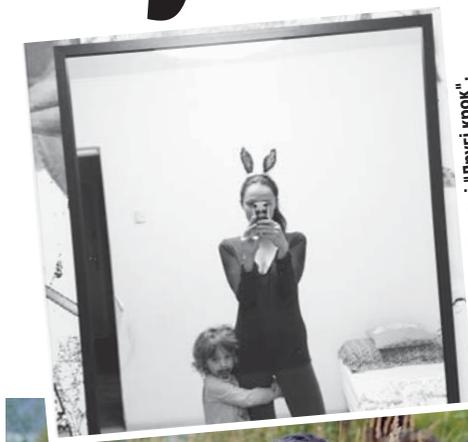
Марыя Банэ. 3 серыі "Сустрэча".

Фармат патрабуе тлумачэнняў

"Ступені" vs. "Артэрыя"

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Арганізатары абедзвюх выставак зрабілі акцэнт на "праектную фатаграфію". Куратары выстаўкі прапанавалі ўдзельнікам прадставіць не адзін-два здымкі, а серыю фотаработ: такі падыход, на іх думку, дапаможа глядачу ацаніць індывідуальны почырк і стыль кожнага з фатографіаў, — адзначаецца ў прэзентацыйным тэксце да "Ступеняў". "На Захадзе ўжо даўно не працуюць з адзінкавымі здымкамі: фатографы навучаны мысліць серыямі — стылістычна, семантычна і візуальна аформленымі тэкстамі, якія дазваляюць аўтару больш поўна выказацца...", — гаворыцца ў прэс-рэлізе да "Артэрыі". Праектная фатаграфія ўваходзіць у практыку маладых аўтараў, — сведчаць тыя абгрунтаванні, але практычны фармат усё яшчэ мае патрэбу ў тлумачэнні, — такія высновы спараджаюць анатацыі. Далей у тэкстах ідзе прадстаўленне аўтараў ды іх праектаў, і на гэтым, бадай, усё.

Алена Пратасевіч. 3 серыі "Другі крок".

Кацярына Смурага. 3 серыі "Ліст з Ціхага горада".

жыць: спроба "Артэрыі" прадставіць новае пакаленне падалася больш эфектнай. Але па-другое, перад намі паўсталі два розныя кірункі — сучасныя піктарыялісты і арт-фатографы.

Піктарыялісты?

Разглядаю ўважліва серыі аўтараў "Ступені". Дацціпная дакументальная фатаграфія Паўла Осіпава "Social Landscape" ("Сацыяльны ландшафт"), побач — атмасферная серыя "Пад месяцам" Андрэя Дубініна, зробленая ў тэхніцы пігментнага друку. Візуальныя эксперыменты Андрэя Васкрасенскага (гуміярабік) — "Секцыя" і "Нацюрморты"; пяшчотная замалеўка Вольгі Сяржэевай "На Петраградскім баку" (сярэбраны адбітак, алеі); вытанчаная "Сустрэча" Марыі Банэ (гуміярабік)... Так, праходзячы па экспазіцыі, адзначаеш, што колішнія альтэрнатыўныя тэхнікі фатаграфіі, на тэму

якіх толькі нядаўна адбылася выстаўка ў Нацыянальным гістарычным музеі краіны, цалкам знаходзяць сваіх апалагетаў у сучаснасці. Цыянатыпія, пігментны друк, гуміярабік... — піктарыяльная фатаграфія "разбіваецца" толькі некалькі разоў: фэшн-пастаноўка Яўгенія Мужавай "The Orbit of Venus", чорна-белым класічным рэпартажам Ірыны Дайнаковай "Дзеці ў спорце" і дакументальным даследаваннем таго ж Паўла Осіпава... Гэтую адметнасць — захопленасць моладзі "Фотамастацтва" старадаўнімі тэхнікамі — немагчыма не заўважыць. Адкуль яна? — вось пытанне. І тут можна зрабіць здагадку: многія з удзельнікаў з'яўляюцца вучнямі майстроў сталага пакалення — сяброў таго ж фотаклуба "Мінск", іншых інстытуцый. Напрыклад, Людміла Сіданка — выпускніца студыі "У Бірылкі"; пераемнасць Марыі Банэ, Андрэя Васкрасенскага ад аўтараў Мінскай школы фа-

Ягор Войнаў. 3 серыі "Парадны ўваход".

таграфіі ўбачыў пецяярбургскі куратар Ігар Лебедзеў, уключыўшы іх работы ў выстаўку і фонды "РОСФОТО"... Падобныя паралелі, на жаль, куратарамі не выкарыстоўваюцца напоўніцу, застаючыся радком у біяграфіі аўтара. Між тым, стварэнне падобнага кантэксту задало б зусім іншы фармат успрыняцця новага пакалення, якое ў ручных фатаграфічных працэсах знаходзіць арганічныя для сябе магчымасці самавыяўлення. Але ж маем — няхай і дабротны, але — фармат справаздачнай выстаўкі.

Канцэптualiсты?

Што ж прадэманстравала "Артэрыя" маладой крыві? Выстаўка прадставіла аўтараў, якія знаходзяць сябе ў арт-фатаграфіі. Невыпадкова ў падтрымку выстаўкі зрабіў паказы стужак пра тое ж канцэпт-фота Уладзімір Парфянок: усё гэта падтрымлівае экспазіцыю, як задаючы гары-

зонтны аўтарам, так і выхоўваючы публіку ўспрымаць фатаграфію падобнага кшталту.

Па сутнасці, аўтарам "Артэрыі" ўдалося стварыць інсталяцыі, прасторы, якія раскрывалі іх праекты, — ад серыі "Час пераходу" Юліі Назаравай, што размешчана найпрост на сцяне калідора, атаясамліваючы прамежкавы стан унутраных змен асобы, да запамінальнага "чорнага пакоя" Ягора Войнава, дзе аўтар прадставіў праект "Парадны ўваход", натхнёны наведваннем парыжскіх могілак Пер-Лашэ. Нічога страшнага ці амаральнага: серыя Ягора — гэта развага наконт убачаных абліччаў пахавальняў. "Цёплыя" вітаражы і халодны камень, пакінутыя мяккія цацкі ды захохляныя кветкі... Зразумела, што ў серыі можна ўбачыць супрацьстаянне жыцця і смерці, памяці ды забыцця, але Ягор прапануе пашырыць межы ўспрымання і адчуць у еўрапейскім рыту-

але шанавання памерлых і пэўную гэтую ад смерці... Але гэтую ідэю, на маю думку, можна было б развіваць далей, даследуючы цырымонію шанавання памерлых.

Праект Алены Пратасевіч "Другі крок" — спроба раскрыць такую тэму, як мацярынства, праз паўсядзённы візуальны досвед, што часам паказвае нам больш, чым клішаваныя партрэты. Фатаграфіі Алены — спалыхі-ўспаміны, якія дапамагаюць усвядоміць, што ж адбываецца з дарослым у час нараджэння і выхавання дзіцяці: дзе мяжа ўласнага "я", дзе ён сабе ўжо проста не належыць. Аніякіх візуальных штампаў кшталту "мама і дзіця". Дзённік Алены — гэта мова нібы выпадковай фатаграфіі, што, насамрэч, выдае чалавека, які шчыра прызнаецца ў сваёй разгубленасці перад шчасцем, болем, каханнем — тым станам, што часам немагчыма назваць... І ці здольныя перадаць той неацэнны досвед выявы ў "Instagram"? Аўтар пытаецца таксама і пра гэта.

Прыгожы і тонкі праект "Ліст з Ціхага горада" Кацярыны Смурага, які адсылае да жывых сакрэтаў нашага "унутранага дзіцяці", — яшчэ адна прастора, дзе фатаграфія — дакладны медыум пэўнай думкі ды эмоцыі. Андрэй Карачун — і яго праца з візуальным, якая афармляецца ў фантомы-фактуры паўсядзённасці... Аўтары выстаўкі ў ЦСМ дэманструюць стаўленне да фатаграфіі як да пластычнага медыя: гэта прыклады, дзе здымак усё яшчэ з'яўляецца нечым большым, чым прыкладным інструментарыем увааблення думкі. Для канцэптualiстнага мастацтва майстэрства валодання тэхнікай — справа другасная, тым не менш, нельга сказаць, што часам медыя не можа праяўляць спецыфіку. Дзесьці на гэтым перакрываванні "формы" ды "ідэі" знаходзіцца ўдзельнікі "Артэрыі".

Чаго выстаўцы істотна бракавала (зноў-такі!), дык гэта тэксту, які раскрываў бы магчымасці і прыкметы арт-фатаграфіі, акрэсліваў тое агульнае, што ўласцівае яе прыхільнікам. Па-шчырасці, нягледзячы на тое, што заяўленым аўтарам удалося стварыць больш эфектную экспазіцыю, яны засталіся сам-насам з сабой, — куратар Ягор Войнаў не здолеў спалучыць іх творы ў цэласнае выказванне. Але ж выявіць свой падыход да фатаграфіі — на прыкладзе праектаў — удалося.

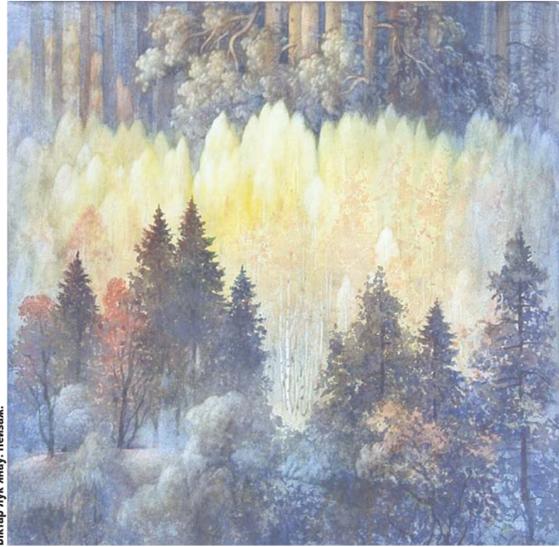
Што ж маем? Піктарыялісты супраць канцэптualiстаў? Ці нават так: традыцыяналісты супраць арт-фатаграфіі? У гэтым умоўным спаборніцтве тых, хто выйграў, не аказалася, бо не склалася з адпаведным кантэкстам выстаўкі — як пабудаванага мастацкага выказвання. Што да фармату знаёмства з аўтарамі — магчыма, тут усё добра, але сёння, калі выставачны праект мусіць несці большую сэнсавую нагрузку, гэтага ж, бадай, недастаткова...

Акцыя пад назвай **“Чытаем Купалу разам”** стартуе 15 красавіка ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі.

Мастыхін

Запаведны “востраў”

Час бжыць. І за мітуснёй штодзённай кожны з нас неўпрыкмет падыходзіць да круглай даты. У кожнага яна наступае з рознымі пачуццямі, але, безумоўна, падводзіць рысу зробленага. Мяркуе чалавек і пра тое, што яшчэ можна здзейсніць... Прышоў гэты час і да наваполацкага мастака Віктара Лук’янава. Зусім нядаўна яму споўнілася 75.

Віктар Лук’яну. Пейзаж.

На працягу амаль паўстагоддзя з раніцы да позняга вечара ён праводзіць за мольбертам на сваім запаведным “востраве”, у майстарні. Такім чынам творчасць для яго стала жыццёвай патрэбай, як вада або паветра.

Па сацыяльным статусе — пенсіянер, па адукацыі, прафесіі, стане душы — мастак, па творчай манеры — акварэліст. Дарэчы, яшчэ і ганаровы грамадзянін Наваполацка, адзіны з абласной суполкі Саюза мастакоў, які ўдасцюены такога статусу.

Віктар Лук’яну — адна з найбольш значных фігур мастацкага жыцця горада. Нарадзіўся ў вёсцы Уласава Суражскага раёна. У гады ваеннага ліхалецця Віктару Міхайлавічу не было і пяці, а ўсё астатняе — холад, голод, страх, пажары, хлопанне гразі пад жыватам, калі хаваешся ад куль... Адтуль, з ваеннага ліхалецця, — яго вытокі...

Нягоды дзяцінства загартвалі ціхага ражакаватага хлапчука, а савай талент, фантазію ўкладаў у яго ўпрыгожванне. Тады, у 1970-я, Трыхільнасцю да малыванна ён абавязаны свайму хроснаму, які падарыў яму фарбы з пэндзлем і кніжку “Впердзі, капітані!”. Праз усё жыццё пранёс Віктар Міхайлавіч сынаву падзяку бацьку, які падтрымліваў яго імкненне да прыгажосці. Пасля сямігодкі Лук’яну наступае ў Віцебскае мастацкае вучылішча. А пасля службы ў войску — на мастацка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага інстытута.

У малады горад беларускай нафтахіміі 28-гадовы “чырвонадзямплоннік” Лук’яну прыехаў, калі на месцы сучаснага Наваполацка амаль нічога, акрамя баракі ды некалькіх будынкаў пасярод чарнічнага лесу, не было. Затое сіл, жыццільбства — хоць адбаўляй! Да 10-годдзя горада адкрылі першую залу Музея пра-

“пахвальная тэма” з варыянтамі кампазіцый на дзвюх мовах. Але, на маю думку, жаданне зрабіць праўдзівая камерцыйны рэліз з гэтых рэчаў змагло б знайсці для іх нейкую больш дакладную форму. Каб з’явілася магчымасць гаварыць аб камерцый ў музыцы.

В.: — Гродзенская каманда, створаная ў далёкім 2000-м, нагдавае пра сябе раз на сем гадоў, і робіць гэта адносна ярка: у другой палове “нулявых” гурт падарыў свету баладу “Ты з Мінска, я — з Гародні”, у 2015-м — міні-альбом. Пальовыя кампазіцыя ёсць і на ім, астатняе — больш (“Правільны чорн-н-роп”) і менш драйвовыя трэкі са шчыльнай рытм-секцыяй. Да ўсяго, напеўныя. Цэлкам фарматны рок, які спакойна можна ставіць у FM-ратацыю дзесці з 18-й да 24-й. Да прэтэнзій аднясу сыраватую лідар-гітару, якая відавочна дысануе з басам ды ударнымі (прытым, што заўдндрпродзiosарам выступіў чалавек, здавалася б, умелы — урэшце, рэліз — не выключэнне. Тут ёсць

Тэатральная плошча

У Новым драматычным тэатры нежк незаўважна склалася традыцыя рабіць усё не проста своечасова, а яшчэ і загадзя. Калі ў іншых тэатрах апошнія рэпетыцыі новай пастаноўкі бываюць нават у дзень прэм’еры, дык тут, здараецца, генеральны прагон са здачай спектакля праходзяць напрыканцы сезона, а першы паказ на публіку — толькі ў пачатку наступнага. Восі і з 70-годдзем Вялікай Перамогі так атрымалася. У той час, як хтосьці ўсё яшчэ суцяшае сябе: маўляў, толькі ў маі свята, — тут прэм’ера прымеркаванага да юбілею хрэстаматыйна вядомага п’еса Андрэя Макаёнка “Трыбунал”?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Тонкі давер Макаёнка

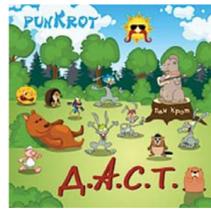
Сцэна са спектакля “Трыбунал”. ©Фота Аліны САВІЧАНКА

праве можа ганарыцца тым, што вынайшаў шмат тэхнічных акадэмічных прыёмаў. Яго творы грэуюць цяплом і святлом жыхароў бліжняга ды дальняга замежжа, упрыгожваюць інтэр’еры буйных дзяржаўных будынкаў.

Ён піша тое, што любіць, што дарагое сэрцу і грезе душы: ціхую каржу, зімовы лес, свячэнне бяроз і белую квецені саду, царчывы, азораную золатам лістоўты... Моцныя маладыя яблыні, звязка рыбы ў серабрыстай лусцы, жоўтыя дзьмухаўцы ў вазе... Здаецца, проста пейзажы або наюрморты. А на самой справе — захопленне моцай, разнастайнасцю і кваласцю свету, напісанае фарбамі... Калі ён бярэ ў рукі пэндзаль, то давярэе прыродзе настрой і сардэчны парыв, збянтэжанасць ды трывогу, глыбокія развагі ў хвіліны спакою. Углядаючыся ў творы майстра, думаеш пра тое, што без Мастацтва жыццё будзе цьмяным ды сумным, і толькі мастак, сапраўдны мастак, дапаможа спазнаць шматграннасць, прыгажосць ды каштоўнасць жыцця...

Вера ШУШКО, **навуковы супрацоўнік Музея гісторыі і культуры Наваполацка**

Аўдыя & Відэа

В.: — Гэты беларускамоўны калектыў які год запар ходзіць надзеяж айчыннага року, але болей, чым статус “нядрэнная панк-каманда”, не гучыць на адрас “PunKrot”. Инструменталісты ў гурце падабралі талковыя, аранжыроўкі адпавядаючы кірунку, трэкі — у меру рэзкія. Сам альбом прэтэндуе на канцэпт-альбанаўсць. Хіба вакал слабенькі. Аднак не пакідае адчуванне нейкай недайгранасці, недаспявавіта ў такім рэжыме жыцця, “недапрафесіяналізму”.

Быць можа, не хапае крыху і камерцыйнай ноткі, хоць бы на

Гурт “PunKrot”, альбом “D.A.C.T.”

Гурт “Nizkiz”, альбом “Лірика”

А.: — Я заўважыў “Nizkiz” колькі гадоў таму. Прызнаў у іх сваякоў, бо чую любоў да гітарных партый пэўнага кірунку: такая гісторыя а-ля пост-“Плацево”. Цэласна, моцна, таленавіта. Вукал — дзівосны. Рэдкі выпадак гурта з яркім, вя-

аповед пра каханне — сапраўднае і падманнае, пра жыццё — рэальнае і уяўнае. І раптам у яго рэжысыры — беларуская класіка, якую мы прывычаліся бачыць у традыцыйным ключы, тэма Вялікай Айчыннай, вёска...

Што ж, класіка засталася класікай, традыцыйнасць узмацнілася прадметамі народнай культуры беларусаў: увесь побытавы антураж, які яшчэ зусім нядаўна быў прыналежнасцю амаль кожнай вясковскай хаты, — насамрэч вонкава — амаль музейная арыгінальна, а не танная копія ці падробкі (мастак — Марына Шуста). Але сам спектакль, як ні дзіўна, традыцыйным не назавеш. Ён, хутчэй, вельмі тонкі, дзе больш відавочны, а дзе і ледзь заўважны мікст самых розных традыцый ды іх парушэнняў, ажно да гарманічнага спалучэння неспалучальнага. Пры ўсіх спасылках то на 1950-я з іх тэорыяй бесканфліктнасці і камічным увасабленнем ворагаў-дурняў, то на 1970-я з іх прагай да псіхалагічных рэбусаў, вынік атрымаўся вядома на дзіва сучасны. Бо тое ж абсалютна парадыйнае, шар-

“Трыбунал” — пра... сямейныя каштоўнасці

жыванае ўвасабленне Каменданта (Ігар Падлівальчаў, у другім складзе — Сяргей Тоўсцікаў), якое быццам бы парушае запаленую ў спектаклі “кінематаграфічнасць” акцёрскай ігры, аказваецца блізкае не лубку, а батлейны фэзыхсёр па пластыцы — Марына Баранава), адначасова адсылаючы да колішніх купалаўскіх “Тутэйшых” у пастаноўцы Мікалая Пінігіна. Сваю праўду мае Сырадоўе (Аляксей Верашчака, у другім складзе — Арцём Пінчук), які звычайна маляваўся індывідуальнай творчай адзінікі ў кантэксце надзённага.

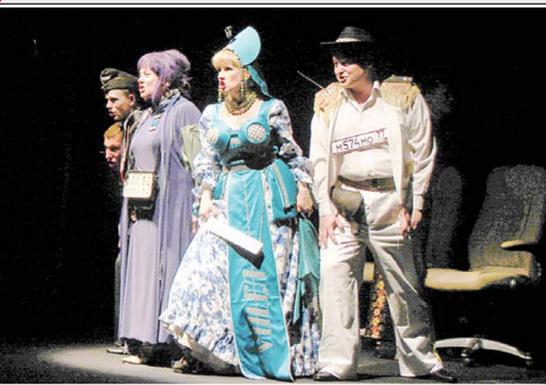
В.: — Пакрысе (насамрэч, адштурхоўваючыся ад гучнай музыкі) магілёўскі гурт выбіўся ў шэрагі самых цікавых маладых рок-каманд Беларусі. Іх рэлізы з неапарпеннем чакаюць меламааны. Спачатку калектыў гэты мне, мякка кажучы, не надта спадабаўся, але, пачушы яго ўжывую ды зноўку, больш уважліва, азнаёміўшыся з трэкамі ансамбля, я зразумеў, што не меў рацыі. Жорсткі саўнд пры меладыйнасці ўсіх выключэнна кампазіцый, старанна вывераныя аранжыроўкі, пранізлівы і эмацыйны вакал (з прыблізных айчынных аналагаў, у галасавым дачыненні, — земалякі з “Nevma”), які падкрэслівае тэкставае ўтрыманне дарожак — чалавек у навакольным свеце. Амаль палова альбома — пратэн-

плярна-героём: сарамлівы, з заіканнем, ён, па сутнасці, канчае жыццё самагубствам, каб адмошціць за няспраўджанае першае каханне.

Кожны з персанажаў мае свой характар, нейкую “разыначку”, запамінальную рысу. Ледзь не ўпершыню маладыя салдаткі (дзве дачкі і нявестка Калабоў) паўстаюць не згуртаваным трыа з гаўстонам і другаснымі галасамі, а поліфанічнай повяззю з уласнымі светапоглядамі і, адпаведна, лініямі жыцця. Але ў цэнтры увагі, вядома, аказваецца супрацьстаўленне Паліны (Таццяна Папова) і Цярэшкі (Ігар Нікалаеў, у другім складзе — Аляксандр Гусеў). Пры ўсёй смешнасці асобных рэплік ды мізансцен, спектакль вядзе да надзвычай актуальных сэнна пытанняў — веры (у самым шырокім сэнсе слова) і прырытэаў. Раптам становіцца зразумела, што перад намі не сямейная “дуэль”, а сапраўдная грамадзянская вайна ў межах адной вясковай хаты. І вечнае пытанне выбау.

Не перайначваючы п’есу, пастаноўка выводзіць на першы план не подзвіг, а тэму даверу. Не столькі ўласна вайну з ворагамі-чужынцамі, колькі, адпаведна назве п’есы, трыбунал (які, між іншым, вядзе адлік з часоў інквізіцыі). Гэта ж якія зрухі павінны былі адбыцца ў галовах людзей, каб мудрага, здавалася б, жанчына, не аслеплена рэўнасцю ці іншымі пачуццямі на ўзроўні інстынктаў, верыла сакратару райкама, якая раней бачыла хіба “на карцінках”, і не верыла любаму мужу, з кім век пражыла! У яе вусны Андрэем Макаёнкам укладзены “кромольныя” па мінулых дзесяцігоддзях словы: “Я цябе раздзіла, я табе і радзіма”. І далей: “Я — твая савешкая ўлада!” Пры такім павароце ўся “музейнасць”, “звышрэалістычнасць” апісанай вышэй сцэнаграфіі пачынае адыгрываць зусім не інтэр’ерную ролю. Яна дадаткова сімвалізуе тыя сямейныя каштоўнасці, на фоне якіх усё астатняе — хіба снег, завіруха, хуткапыннае знешняе надвор’е, якое не павінна разбураць “надвор’е ў доме” і ў душах людзей. У такім кантэксце цалкам апраўданым аказваецца спалучэнне беларускіх народных песень з сусветнай класікай, пачынаючы з “Пор года” А.Вівальдзі (ці ж мог ён уявіць, што ў яго роднай Італіі калісьці надызде пара Мусаліні?). І нацыянальная тэма спектакля набывае агульначалавечы разгорт — у прасторы і часе.

Сёлетні Міжнародны фест сучаснага танца паміж ВНУ **“Зрабі крок наперад!”** сабраў удзельнікаў з 18 устаноў Беларусі, Расіі і Украіны.

Сцэна са спектакля “Рыжысёр”. ©Фота Аляксандра БУНЦЭВІЧА

Прыехалі “машынкi”

Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі распачаў добрую традыцыю абменных гастролей-візітаў. На яго сцэне пачалі гасцяваць абласныя драматычныя тэатры, знаёмячы сталічную публіку (і крытыкаў, як хочацца верыць) са сваімі нядаўнімі пастаноўкамі. Дзён праз дзесцяць нас чакаюць тры паказы двух спектакляў Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра. А напрыканцы сакавіка прыязджаў Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр. І, спарод іншых, паказаў спектакль “Рэўнасць” сучаснага расійскага п’есаменніка і драматурга Аляксея Слапоўскага, пастаўлены летась Якавам Натапавым.

Надзея БУНЦЭВІЧ

П’еса, якая ўжо сваёй назвай скіроўвае да камедыі становішчаў, аказваецца, хутчэй, трагікамедыяй. Спектакль больш узміцнене трагічнае напап, бо пачынаецца з фіналу — не напісанага драматургам. Герой, падробна на тое, збіраецца скончыць жыццё самагубствам, але спыраша разгортвае сваю душу. І ў гэтай споведаці, калі хлусіць самому сабе не мае сэнсу, няма герояў “белых” і “чорных” — усе яны рознакаляровыя.

Перад рэжысёрам сталая не зусім звычайная задана: увасобіць не толь-

кі людзей, але і “ачалавечаныя” аўтароўвае да камедыі становішчаў, аказваецца, хутчэй, трагікамедыяй. Спектакль больш узміцнене трагічнае напап, бо пачынаецца з фіналу — не напісанага драматургам. Герой, падробна на тое, збіраецца скончыць жыццё самагубствам, але спыраша разгортвае сваю душу. І ў гэтай споведаці, калі хлусіць самому сабе не мае сэнсу, няма герояў “белых” і “чорных” — усе яны рознакаляровыя.

Перад рэжысёрам сталая не зусім звычайная задана: увасобіць не толь-

К

К

ных сэнсаў, далёкіх ад штодзённасці. Імкненне да прыгожлага уяўнага свету зразумелае, але, на жаль, гурт робіць такую музыку пазбаўленай цэнтральнай лініі — адлюстраваня індывідуальнай творчай адзінікі ў кантэксце надзённага.

В.: — Пакрысе (насамрэч, адштурхоўваючыся ад гучнай музыкі) магілёўскі гурт выбіўся ў шэрагі самых цікавых маладых рок-каманд Беларусі. Іх рэлізы з неапарпеннем чакаюць меламааны. Спачатку калектыў гэты мне, мякка кажучы, не надта спадабаўся, але, пачушы яго ўжывую ды зноўку, больш уважліва, азнаёміўшыся з трэкамі ансамбля, я зразумеў, што не меў рацыі. Жорсткі саўнд пры меладыйнасці ўсіх выключэнна кампазіцый, старанна вывераныя аранжыроўкі, пранізлівы і эмацыйны вакал (з прыблізных айчынных аналагаў, у галасавым дачыненні, — земалякі з “Nevma”), які падкрэслівае тэкставае ўтрыманне дарожак — чалавек у навакольным свеце. Амаль палова альбома — пратэн-

нават слова “дэпрэшн” спывае “з поўнай аддачай”, ідзе неаслабны напор. Для поп-песні гэта, мяркую, нават занадта. Я асабіста як слухач хутка стамляюся ад такога націску, бо люблю дэталі. А дэталі тут, на жаль, закампрэсаваны ў адзіную шчыльную плынь мужчынскасці. Тое, магчыма, і было творчай задумай стваральнікаў.

В.: Дадзенае відэа — афіцыйны ролік на саўндтрэк да шоу братаў Запашных “UFO. Цырк з іншай планеты”. А там, дзе браты... Каракіны — лідары гурта “LiteSound”, — заўдэся прыгожа: ці тое скандалы, ці — прыгожыя дзючыны ў кіпацх, ці самыя ролікі і музыка. Да чароўнай юнай паненкі далася яшчэ і іншпалатнеркі, якія перанеслі гадоўнага героя маленькага кіно з Зямлі на цыркавую арэну. Фабула зразумелая: цыркачы — людзі ў чымсьці не з гэтага свету. І калі чалавеча прынялі ў іх кола, значыць, ён абраны. А кампазіцыя, выкажа шчыра сваю думку, — “не фантан”. Але аформлена прыгожа.

“Брама...” праз 40 гадоў

У Гомельскім абласным драматычным тэатры звярнуліся да класічнай беларускай п’есы XX стагоддзя — “Брама неуміручасці” Кандрата Крапівы. Цікава, што пастаноўка рэжысёра Сяргея Яскевіча — першы з 1974 года зварот да творца.

Фота прадстаўлена тэатрам

нават слова “дэпрэшн” спывае “з поўнай аддачай”, ідзе неаслабны напор. Для поп-песні гэта, мяркую, нават занадта. Я асабіста як слухач хутка стамляюся ад такога націску, бо люблю дэталі. А дэталі тут, на жаль, закампрэсаваны ў адзіную шчыльную плынь мужчынскасці. Тое, магчыма, і было творчай задумай стваральнікаў.

В.: Дадзенае відэа — афіцыйны ролік на саўндтрэк да шоу братаў Запашных “UFO. Цырк з іншай планеты”. А там, дзе браты... Каракіны — лідары гурта “LiteSound”, — заўдэся прыгожа: ці тое скандалы, ці — прыгожыя дзючыны ў кіпацх, ці самыя ролікі і музыка. Да чароўнай юнай паненкі далася яшчэ і іншпалатнеркі, якія перанеслі гадоўнага героя маленькага кіно з Зямлі на цыркавую арэну. Фабула зразумелая: цыркачы — людзі ў чымсьці не з гэтага свету. І калі чалавеча прынялі ў іх кола, значыць, ён абраны. А кампазіцыя, выкажа шчыра сваю думку, — “не фантан”. Але аформлена прыгожа.

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 8, 9, 11, 13.)

Дадзенай публікацыі мы завяршаем гаворку пра культуру Сенненшчыны ў рамках чарговага аўтатура, як, уласна, і сам аўтатур. Неаспрэчна, да гэтай гаворкі вернемся яшчэ не раз, бо сітуацыя ў раёне — няпростая. І тычыцца яна самых розных аспектаў дзейнасці аддзела ды яго структур.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Барысаўскі і Крупскі раёны Міншчыны —
Талачынскі і Сенненскі раёны Віцебшчыны / Фота аўтатура

Кросны ў стылі "мадэрн"

Але спачатку — пра становае і цікавае. У мінулым артыкуле заінтрыгавалі чытача, а ў гэтым патлумачым яму, як і адкуль у Сенненскім раённым доме рамёстваў узялася навітка ткацкага тэхніка. Мы ж прызвычаліся бачыць ткачы за кроснамі, на якіх яшчэ прабабулі ткалі і якія ледзь рыпца ад старасці... Дык вось, **Міхаіл Шыдлоўскі** працуе над вырабам ткацкіх станкоў не першы год. Акрамя Сенненскага дома рамёстваў, на ягоных станках ткуць ручнікі ў Полацку, Дуброўне і Чашніках. Апроч гэтага майстар зрабіў два ганчарныя кругі і адзін станок для паясоў. На выраб кроснаў ідзе каля года. За гэты час трэба знайсці і падрыхтаваць якасную драўніну, зрабіць трывалыя дэталі. Дый кожны станок мае індывідуальны адметнасці — усё залежыць ад таго, стацыянарным ён будзе ці перасоўным. Ад гэтага ж залежыць і кошт гатовага вырабу, які стартуе з васьмі мільёнаў рублёў.

Па прызнанні майстра, ягоная праца пакуль не надта запатрабаваная: за год не паступіла ніводнай прапановы. А таму Міхаіл Мечыслававіч падумвае, каб кінуць любімую справу і заняцца зусім іншай дзейнасцю — грузаперавозкамі. І гэта прытым, што многія айчынныя дамы рамёстваў скардзяцца на адсутнасць станкоў для ткацтва або іх кепскі стан... Словам, майстра падтрымаць трэба, хаця б піярам на старонках "К". Што мы і робім, бясплатна і з вялікім задавальненнем.

Акцыя "К":
журналісцкі
аўтатур
па СДК
і не толькі

"Шукаю амбіцыйных"

Пра пазіцыю начальніка, кадравую нішчыміцу і дзень нараджэння бібліятэкара

(Не)лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

Калі летась былі ў Старых Дарогах ды аднайменнай вёсцы, падумалі пра перастварэнне старадаўняга ткацкага станка на новы капіт: з сучасных матэрыялаў і па новых тэхналогіях. Проста тамтэйшая ткачыца ласкардзілася, што старадаўнія кросны даводзіцца рамантаваць пасля кожнай паездкі на фэсты ці кірмашы. Мы толькі падумалі, а ў Сяне даўно стварылі. Я да чаго? Ды нашы творцы — здольныя практычна на ўсё! Іх і рамеснікамі не выпадае назваць — адно майстрамі. Бо рамеснік толькі робіць, а майстар пры гэтым яшчэ і думае, у тым ліку перспектыўна. На гэтую тэму вельмі мала публікацый на старонках "К". Не пра тое, калі чалавек нарадзіўся ды якая ў яго адукацыя, а пра тое, як "рукамі думае", якую творчую кухню мае. Будзе пакрысе выпраўляць становішча. Мо і чытачы нам дапамогуць?..

Праблемы Нямойты

Так называецца **аграгарадок — "Нямойта"**. І СДК, і бібліятэка месцяцца тут у канторы

мясцовага сельсагаспадарчага прадпрыемства. Клубная ўстанова, нягледзячы на рабочы дзень, аказалася зачыненая. Сітуацыю патлумачыла бібліятэкар Валянціна Пінчук. Як высветлілася, кіраўнік СДК звальняецца. Замену ёй падшукаць цяжка. Таму і бяздзейнічаюць клубныя плошчы. А ці перспектыўная вёска? І тут адказы не надта парадвалі. Валянціна Аляксандраўна распавяла, што нейкая аўтарытэтная камісія правярае тутэйшае сельсагаспадарчае прадпрыемства. Відаць, невыпадкова. Правяраючыя папрасілі часова размясціцца ў чытальнай зале. Валянціна Пінчук вельмі перажывала, што не можа нам яе паказаць. А менавіта тут прадстаўлены вырабы дзяцей са шматлікіх фарміраванняў. Мы паверылі ёй на слова, бо бібліятэка і бібліятэкарка нам спадабаліся. Першая — утульная, другая — кампетэнтная ды шчырая.

Чытачоў пакуль хапае. Адною толькі моладзі ад 14 да 31 года — каля сотні. Але маладосць, як ні шкада, мінае хутка. Вось і са школкай не ўсё добра, і клуб зачынены на невядомы тэрмін. Гэтую праблему мы вырашылі высветліць з дапамогай начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Сенненскага райвыканкама

Віншаванне Людмілы Шэйна.

Праца на ткацкім станку Міхаіла Шыдлоўскага ў Сенненскім РДР.

Сяргея Мяцеліцы, з якім знаёмыя толькі завочна, бо кіраўнік на пасадзе — адносна нядаўна.

У пошуку даходаў...

Сяргей Мяцеліца ламае стэрэатып аб тым, што прозвішча дакладна перадае характар яго носьбіта. Ніякага холаду мы не адчулі. Не, новы начальнік — вельмі прыныцповы і рашучы. Але ўсе гэтыя якасці, як нам падаецца, знаходзяцца ў той прапорцыі, якая ніякім чынам не замінае ўдасканаленню ці не самай галоўнай якасці — творчай. Як кажуць, дай Бог. Аднак тое, што кіраўніку накіравана ці не якасную перабудову ў раённай культурнай палітыцы здзейсніць, — неаспрэчна.

Пачалі размову з абмеркавання фінансавага клопату. Як высветлілася, пазалетаў культура

раёна зарабіла каля 600 мільёнаў рублёў пазабюджэтных сродкаў, праз год — больш за 800. Лічба ўнушальная. Вось толькі, па словах начальніка аддзела, з гэтай сумы практычна цалкам вылятае сяло. Цытуем даслоўна: "Зарабіць на платных паслугах там практычна немагчыма". Пры гэтым у раёне — паўсотні ўстановаў культуры, якія нельга кінуць на волю лёсу. А таму кіраўніцтва стараецца ўмацоўваць матэрыяльна-тэхнічную базу найперш тых з іх, дзе бачыцца хоць нейкая перспектыва і магчымасць аказання платных паслуг.

Дык якім чынам зарабляць грошы? Стаўка збольшага зроблена на актыўнае выкарыстанне ГДК. Ці не ўсе зоркі беларускай эстрады за апошнія пару гадоў яго наведвалі. Іншая справа, што гараджане не спяваюцца развітвацца з грашымі. Таму нават начальніку аддзела даво-

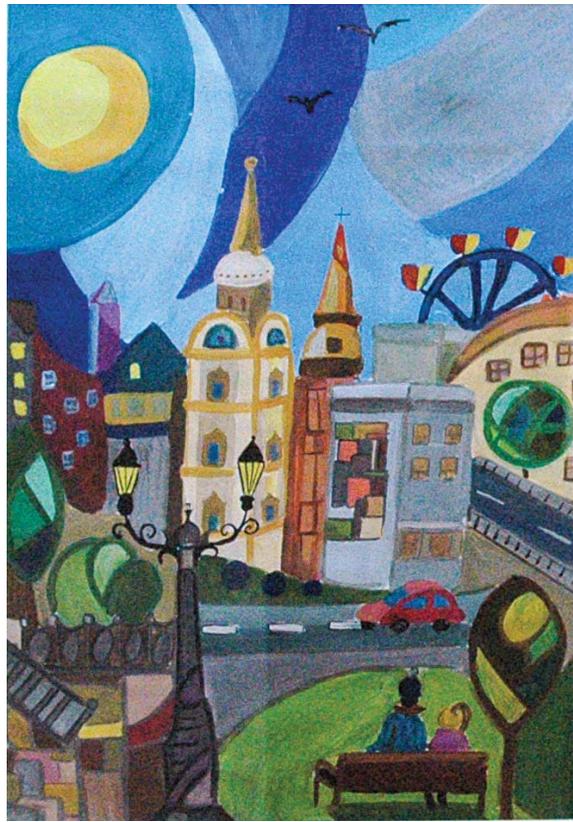
Музей гісторыі горада Мінска спрычыніўся да ўрачыстасцей у гонар 70-годдзя Перамогі правядзеннем выстаўкі дзіцячай творчасці "Фарбы вясны". У апошняй бяруць удзел выхаванцы шэрагу сталічных дзіцячых школ мастацтваў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

З таго, што выстаўка прымеркавана да згаданай вышэй даты, не вынікае, што на ёй пераважае ваенная тэматыка, хоць такія работы тут, безумоўна, ёсць. Дзеці, у адрозненне ад сацыяльна заангажаваных дарослых мастакоў, якія малююць тое, чаго ад іх чакае грамада і што аплачвае замоўца, могуць дазволіць сабе раскошу рабіць тое, што ім самім цікава. А паколькі генетычна чалавек настроены на становачыя эмоцыі, і толькі сацыяльны досвед робіць яго рэалістам ды прагматыкам, дык і малююць дзеці прыгожае: кветкі, хатніх жывёл, гарманічныя краявіды, казачных герояў, любімых сваякоў ды добрых сяброў. Гэтая шчырасць дазваляе не звяртаць увагі на тэхнічную недасканаласць дзіцячых малюнкаў. Бо

На людным месцы

Жыццё, якое працягваецца

Работы з выстаўкі "Фарбы вясны" Музея гісторыі горада Мінска.

так важна захаваць здольнасць бачыць прыгажосць...

Дарэчы, зараз і на "дарослых" выстаўках, прымеркаваных да сацыяльна значных дат, тытульная тэматыка не абавязкова галоўная. Мы паступова адыходзім ад савецкіх традыцый ды ідэалагічных канонаў, і сёння кожная мастацкая імпрэза нагадвае больш агляд творчых патэнцыялаў і амбіцый, чым супольную працу мастакоў над рознымі аспектамі адной вялікай тэмы.

Мяркуючы па тым, што прадстаўлена ў экспазіцыі "Фарбы вясны", дзіцячыя школы мастацтваў, маючы ў аснове выкладання адзіную, базавую для ўсёй сістэмы метадыку, дазваляюць выкладчыкам творча эксперыментаваць з мэтай максімальнай рэалізацыі талентаў выхаванцаў. Пра гэта сведчыць шырокае кола тэхнік, жанраў, сюжэтаў. Тыя работы, дзе адлюстравана тэма Вялікай Айчыннай вайны, выдаюць знаёмства юных мастакоў з савецкай выяўленчай класікай. Ды, бадай, не толькі выяўленчай: тут і кіно, і літаратура. Інакш кажучы, уяўленне гэтага пакалення пра Вялікую вайну і Перамогу зараз фарміруецца збольшага ўсё ж такі нашым асяроддзем, нашай гістарычнай і культурнай традыцыяй.

дзіцца асабіста займацца рэкламай канцэртаў. Праз масавыя забавляльныя мерапрыемствы бюджэт папайняецца прыкладна на 30 мільёнаў штомесяц.

Неадзначная сітуацыя склалася з дыскаткамі. Сяргей Сцяпанавіч прааналізаваў іх эфектыўнасць. Так, калі пазалетаў яны прыносілі 30 працэнтаў пазабюджэтных пакупленняў, то ў 2014-м — толькі 22 працэнтаў. І дынаміка будзе няўхільна зніжацца. Паказальна, што ў самім Сянне, дзе жыве недзе восем тысяч чалавек, на дыскатку збіраецца... каля сарака асоб. У той жа вёсцы Пламя (дзе "К" з аўтату-

губернатарам. Аднак далей справа не пайшла: у суседняй сферы культуры і ў саміх не ў лепшым стане. Не атрымалася п'янай працы і з горада-пабрацімам Казанню. Там былі б і рады супрацоўнічаць, але адлегласць у тысячу кіламетраў не спрыяе. Цяпер наладжваюцца стасункі з Масквой. А дакладней — з колішняй жыхаркай Сянна, якая ў расійскай сталіцы ўзначальвае асацыяцыю баяністаў. Мо ў выніку шчыравання ў райцэнтры новыя музычныя інструменты з'явіцца? З абласнога бюджэту на гэты год для ўстаноў культуры раёна вылучаны сродкі на набыццё ўсяго аднаго камп'ютара.

зіццю, то павінен раскручваць свае цікавосткі. І прыклад Матроны Маркевіч у сувязі з гэтым паказальны. Звяззача з роднымі, збіраць архіўныя дакументы, фотаматэрыялы, ручнікі, створаныя гэтай жанчынай, знайсці і ўладкаваць магілу славутай майстрыхі (што і было зроблена) — усё гэта каштуе не надта дорага, а вось эфект ад пазнавальнага брэнда можа быць каласальным.

Начальнік аддзела мяркуе, што вялікай патрэбы ў сувенірнай краме пры музеі пакуль няма. На ягоную думку, выдаткі перавысяць прыбыткі. Паспрабуем не пагадзіцца. Па-першае, на іміджы

тут замяніць на абласны, няма фінансавання. Таму даводзіцца інтэграваць з культурай і традыцыйныя спартыўна-масавыя мерапрыемствы кшталту Марафона памяці Пятра Машэрава, Міжнароднага турніру па грэка-рымскай барацьбе. Прыжыўся ў раёне і маштабны фестываль байкераў, які штогод прымяркоўваецца да славутай танкавай бітвы, — 6 — 10 ліпеня.

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

Штогод у Беларусі праходзіць ці не пад сотню разнастайных фестываляў. Скажу шчыра, сёння спакушанага заходне-еўрапейскімі і паўднёваамерыканскімі карнаваламі турыста здзівіць цяжка. Але калі і здзіўляць — то аўтэнтчнасцю. Думаецца, на Сенненшчыне з гэтым праблем не ўзнікне...

дзела. Яго абуряе, што большасць работнікаў прывычычалася дзейнічаць па прымітыўнай напрацаванай схеме. А без ініцыятывы культура не развіваецца.

Юбілей бібліятэкара

Мы пісалі ўжо, што апошнім часам пад час аўтатураў нам шанцава на дні нараджэнняў нашых чытачоў. З асабістым святкам віншавалі бібліятэкарку з Талачынскага раёна. Надарылася прысутнічаць на аналагічных урачыстасцях і на Сенненшчыне.

Вельмі хацелі пабачыць аўтаклуб у дзеянні. І калі нам казалі, што мабільная ўстанова вызідае ў **Алексінічы**, каб павіншаваць з юбілеем бібліятэкара Людмілу Шэйма, мы напросіліся, як кажучы, на хвост.

Крыху — пра Алексінічы. Раней тут была школа. Не, будынак застаўся (менавіта тут і месціцца публічная бібліятэка), а вось вучняў ужо няма... Людміла Шэйма — на пенсіі. Але былых бібліятэкараў не бывае. Таму Людміла Васільеўна дапамагае сённяшняму гаспадыні сельскай бібліятэкі Сняжане Ткачэнка. Таму ў былой школе — заўжды ажыўлена, бо вакол бібліятэкі жыццё і віруе. Больш няма вакол чаго віраваць...

Загадчык аўтаклуба Аляксандр Васілёнак, акампаніятар — Галіна Бандарэвіч. Раней яна працавала ў ДШМ, цяпер — у РДК і на васьм такіх канцэртных выездах. Васілёнак — канферансье, Бандарэвіч — музыкант-слухач, якіх цяпер днём з агнём не адшукаеш. Значыць, для работы аўтаклуба яны — кадры незаменныя. І песні былі ў гонар імянінцы, і кветак — мора. Каб не такія васьм работнікі культуры, сумная ціша панавала б у пакуль жывых Алексінічах...

Агульнае (не)лірычнае адступленне

Мы вельмі хочам, каб у Сяргея Мяцеліцы ўсё атрымалася. Надта ўжо багаты на цікавосткі Сенненскі раён. І культура тут павінна быць адпаведнай. А чытачам абяцаем, што неўзабаве абавязкова наведаем Сенненшчыну. Каб уразіцца кадравым поспехам і каб пераканацца, як мясцовыя брэндзі дадаюць прэстыжу і аддзелу, і раёну.

K

работнікаў!"

Сяргей Мяцеліца.

Бібліятэкар Валыяніна Пічук з Нямойтаў.

рам пабывала пазалетаў) з моладзі — шаснаццаць чалавек. Палова з іх — школьнікі, для якіх удзел у дыскатках абмежаваны часам. Разумеючы начальніка аддзела, што задаецца пытаннем: можна было б абнавіць матэрыяльна-тэхнічную базу мясцовага клуба, набыць сучасную апаратуру, але якая ў тым мэтазгоднасць? Да слова, з 328 населеных пунктаў Сенненшчыны ў 145 зараз — пяць і менш жыхароў...

...партнёрства...

Шукаюць у аддзеле і формы прыцягнення інвестыцый. Сяргей Мяцеліца прызнаецца, што спрабаваў заняцца трансгранічнымі праектамі. Улічваючы размяшчэнне раёна адносна недалёка ад мяжы з Расіяй, работнікі аддзела звярнулі ўвагу на Смаленскую вобласць. Нават адбыліся сустрэчы з тамтэйшым

Не чакаючы з неба падарункаў, работнікі сферы культуры Сенненшчыны вырашылі актыўна ўзяцца за гаспадароў і гасцей аграгаспадарства. Балазе ў раёне налічваецца два дзясяткі маёнткаў, разлічаных на турыстаў. У выніку была дасягнута дамоўленасць пра ўзаемавыгаднае супрацоўніцтва. Раённы дом рамёстваў дапамагае па-мастацку аформіць аграгаспадарства. Толькі на гэтым з кожнай аграгаспадарства плануецца зарабіць пяць-шэсць мільёнаў. У сваю чаргу, іх гасці будуць актыўна далучацца да экскурсій, распрацаваных мясцовымі музейшчыкамі, ды ўдзельнічаць у народных абрадах.

...прэстыжу...

Сяргей Мяцеліца мяркуе, што, калі музей пакуль не можа стварыць шыкоўную мультымедычную экспа-

не эканомію. Па-другое, у многіх раёнах краіны дзейнічаюць, і даволі паспяхова, сувенірныя крамы пры музеях. Мо было б добра зладзіць рэспубліканскі семінар або "круглы стол", прысвечаны нюансам стварэння сувенірных крам пры аддзелах па ідэалагічнай рабоце, культуры і па справах моладзі?

...брэндаў...

Калі працягваць тэму брэндаваасці, то нельга не зазначыць, што на ўзроўні вобласці Сянно стала цэнтрам развіцця лялечных тэатраў. Так, неўзабаве тут запланавана правядзенне семінара па рэстаўрацыі тэатральных касцюмаў. Паспехам карыстаюцца і тэматычныя фестывалі, да прыкладу, "Яблычны Спас" у вёсцы Пламя. Аднак для таго, каб раённы ста-

Варта адзначыць, што ў тэматычным раскладзе выстаўкі немалое месца займаюць уласна беларускія рэаліі. Найбольш — архітэктура і мастацтва. Яно і зразумела, бо гэтыя чыннікі нацыянальнай тоеснасці навідавоку. Але ўдмлівы глядач здолее ўбачыць у дзіцячых малюнках і адлюстраванне станаўчай сацыяльнай тэндэнцыі — усталяванне культурнага сувэрнітэту краіны.

Найбольш відовішчай часткай выстаўкі мне падаецца дэкаратыўна-прыкладны раздзел. Само разуменне дэкаратыўнасці дазваляе трактаваць форму і колер як самадастатковыя каштоўнасці. Ва ўзорах ткацтва, батыку і аплікацый хоць і адчуваецца ўплыў настаўнікаў, якія дапамагаюць юным мастакам завесці тэхніку ды "паставіць вока", але выяўленчыя прыярытэты вызначаюць усё ж такі аўтары. А аўтараў, як я ўжо згадаў, вабціць прыгажосць...

Перамога — радасная падзея. Мабыць, арганізатары выстаўкі правільна зрабілі, калі далі юным мастакам магчымасць выявіць эмоцыі Перамогі, не засяроджваючыся на драматызме вайны.

Жыццё працягваецца. Ці не за гэта змагаліся нашы дзяды?..

K

У выставачнай зале райцэнтры — новая экспазіцыя. Свае фотаработы дэманструе ўраджэнец Століншчыны Павел Куніцкі. Звыш 30 здымкаў зроблены ў розную пару года. Большасць з іх не патрабуе каментарыяў: усё зразумела без слоў.

СТОЛІН

— Палессе — гэта, перш за ўсё, людзі, — кажа творца, — працавітыя, прыветныя, разважлівыя, усе жывуць у гармоніі з прыро-

Фотаработы Паўла Куніцкага.

Імгненні Палесся

дай, ашчадна захоўваюць культуру і традыцыі продкаў...

На вернісажы аўтар падзяліўся гісторыяй нараджэння пэўных кадраў. Ён жыве ў Пінску, працуе ўласным карэспандэнтам газеты ў палескім рэгіёне, у журналістыцы — амаль трыццаць гадоў. Дзяцінства і юнацтва прайшло на Століншчыне — у пасёлку Лясны Рэчыцкага пасялковага савета.

Адно з захапленняў аўтара — падарожжы па беларускіх рэках на катамаране "Надзея" з гру-

пай аднадумцаў з Брэста. Справаздачы пра паходы рэгулярна друкуюцца. Павел Куніцкі — лаўрэат V Рэспубліканскага конкурсу "Пазнай Беларусь".

Першыя свае фотаздымкі пра Палессе (а іх у аўтара — больш за сотню) Куніцкі прадставіў у сакавіку 2014 года ў Музеі Беларускага Палесся ў Пінску. Пасля былі вернісажы ў Луніцы, Брэсце, Пружанах... І вось — фотавыстаўка ў землякоў...

Галіна ГАШЧУК

Агляд-конкурс

Лепшыя па ахове працы

У Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь падведзены вынікі агляду-конкурсу на лепшую арганізацыю работы па ахове працы.

За дасягненне высокіх паказчыкаў у названым кірунку Падзяка міністра культуры абвешчана

Нацыянальнаму акадэмічнаму Вялікаму тэатру оперы і балета Рэспублікі Беларусь (генеральны дырэктар — Уладзімір Грыдзюшка);

Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (рэктар — Кацярына Дулава);

Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі (дырэктар — Раман Матульскі).

Адзначаны высокі ўзровень работы па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, Гомельскім дзяржаўным цырку, Беларускай дзяржаўнай гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Белдзяржфілармоніі, Замкавым комплексе "Мір".

Тактыка культурнага развіцця

Два месяцы — сто мільёнаў

6 — 7 красавіка сябры рэспубліканскага Савета дырэктараў абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці выязджалі на Віцебшчыну, каб азнаёміцца з ходам аптымізацыі і работай устаноў культуры змяшанага тыпу. Ці не кожнага з кіраўнікоў уразіла ўстанова пад назвай "Гарадоцкі культурна-асветніцкі цэнтр і сетка публічных бібліятэк". З яе апісання і панчём гаворку пра рэгіянальныя крэатыў.

Яўген ПАГІН

Назва грудастая, бо афіцыйная. Што ні кажа, а ўстанова з'яўляецца юрыдычнай асобай, і тут — не да лірыкі. Урэшце, жыхары раёна назаўчы яе, як гэты і прынята ў народзе, па-свойму. Я назваў бы, да прыкладу, "Казкай". Уявіце самі: нібыта ў казку трапляеш, калі бачыш, у што пераўтварыўся колішні кінатэатр, што бяздзейнічаў больш за дваццаць гадоў...

Пералічыў паступова ўсе цікавосткі, размешчаныя пад агульным дахам. Кіназала для дэманстрацыі 3D-фільмаў. За два месяцы яна, па словах намесніка начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Вольгі Каўрыга, прынесла каля ста мільёнаў рублёў. Народ стаміўся дома сядзець і валам паваліў у новую ўстанову. І гэта цудоўна, што ёсць куды выправіцца. Таму тут не толькі кінафільмы дэманструюцца, а і малыя фестывалы ладзяцца, прэзентацыі...

Цэнтральная бібліятэка з дзіцячым аддзелам. Чытальная зала — агульная і для дзяцей, і для дарослых. А што, цікава! Ёсць цэнтр прававой інфармацыі, мультымедычная ўстаноўка.

Выставачны цэнтр. Свае работы прэзентуюць не толькі мясцовыя народныя майстры. Да прыкладу, другая па ліку выстаўка — маладзёжная. Тут ёсць і творы навучнікаў двух каледжаў. Уваходны білет каштуе 1 100 рублёў. Даступнасць — відавочная.

І апошні, немалаважны, кампанент — кавярня. Райспажыватарыства задаволена: наведвальнікі — пастаянныя, а сярод іх — ці бібліяфілы, ці кінаманы, ці аматары дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. А дакладней, усе яны — адны і тыя ж насельнікі Гарадоччыны. Дарэчы, пры ГДК таксама дзейнічае бар, і таксама — без спіртнога. Моладзі такая паслуга, неаспрэчна, падабаецца.

Вось такая інтэграваная юрыдычная асоба. А ўсяго іх у раёне пяць: яшчэ ДШМ з сельскім філіялам, краязнаўчы музей, ГДК і Цэнтр традыцыйнай культуры і народнай творчасці, які, у сваю чаргу, аб'яднаў Дом раместваў, аўтаклуб, Азярышчанскі гарпасялковы дом культуры, 10 СДК і столькі ж СК.

Пра яркую "Іскру" ў Докшыцах згадаў на 5-й старонцы "К" Алег Хмялякоў. А ў Шумілінскім раёне, як раскажаў начальнік аддзела ІРКСМ Алег Мацвяйчук, метадысты пабачылі мадэльную ўстанову са статусам юрасоба — Лаўжанскі сельскі цэнтр культуры і волнага часу. Гэта не толькі пляцоўка для правядзення раённых ды абласных мерапрыемстваў, але і творчая лабараторыя па апрабаванні сучасных падыходаў да адраджэння старадаўняй традыцыі. Менавіта тут, да прыкладу, базуецца народны сямейны ансамбль "Забавы", з падачы якога адноўлена самабытная ды зухаватая нікіцінская кадрыля з неймавернай колькасцю каленцаў.

А вось на Лепельшчыне, па словах намесніка начальніка аддзела Тамары Бароха, усе сельскія клубныя ўстановы разам з метацэнтрам аб'ядналіся вакол РДК. Аднак знакамiты Цэнтр раместваў з двума вясковымі філіяламі справядліва застаўся самастойнай юрыдычнай асобай. Як вядома, месціца брэндавая ўстанова ў цэнтры горада, мае сувеніры салон з мастацкай галерэяй. І, як марыць Тамара Бароха, Цэнтр раместваў, што дзеліць будынак з крамай, у перспектыве проста абавязаны павялічыць свае творчыя плошчы. Тады тут з'явіцца і кавярня, якую аддзел мае намер узяць на баланс. Таксама справайдліва. Дзе яшчэ пакаштаваць фірмовых лепельскіх клёбак вырабу мясцовага Клуба нацыянальнай кухні?.. Дарэчы, тэхналогія вырабы стравы прэтэндуе на статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці. Словам, было б жаданне, а вынік чакаць не прымусяць.

Сёння многія касмічныя тэхналогіі выкарыстоўваюцца таксама і ў, так бы мовіць, чыста "зямных" справах. Калі хто гэтаму факту не верыць, таму раю завітаць у Аб'яднаны інстытут праблем інфарматыкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, у аддзел сумесных праграм касмічных і інфармацыйных тэхналогій. Мая гутарка з загадчыкам згаданага аддзела Сяргеем КАРЭНЯКА і яго навуковым супрацоўнікам Дзмітрыем ПРАДУНОМ якраз і пачалася з касмічных тэхналогій, якія сёння выкарыстоўваюцца, у тым ліку, у сферы культуры.

Занатаваў
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

С.К.: — Наш аддзел займаецца, у тым ліку, і распрацоўкай інфармацыйнага забеспячэння для касмічных сістэм. Гэтая распрацоўка звязана з прадастаўленнем інфармацыі, якая паступае з космосу, у найбольш даступным для карыстальніка выглядзе. Мы гэта робім ужо не першы год, таму

з цягам часу ў нашым адзеле быў назапашаны неабходны досвед па візуалізацыі разнастайнай інфармацыі, а таксама падабраліся тыя кваліфікаваныя кадры, якія могуць працаваць з вялікім аб'ёмам даных. А пасля прыйшла ідэя выкарыстаць гэты патэнцыял не толькі ў сферах народнай гаспадаркі Беларусі...

Д.П.: — Таму мы распачалі працу над візуалізацыяй гістарычных помнікаў Беларусі, каб прадставіць і пазнаёміць з нашай багатай культурнай спадчынай не толькі жыхароў Беларусі, але і яе гасцей...

С.К.: — Актуальнасць гэтай працы — найвялікшая, бо прыцягненне турыстаў у Беларусь — пытанне вельмі важнае. А дзе турызм, там, цалкам магчыма, і інвестыцыі. Але як турысту даведацца больш пра нашу краіну, пра Беларусь? Адным са шляхоў могуць стаць віртуальныя экскурсіі па найбольш знакамітых беларускіх замках ці палацах. Вось менавіта апошняй з агучаных тэм мы сёння і займаемся.

Д.П.: — Натуральна, праца наша распачалася не сёння. Яшчэ ў 2011 годзе мы прынялі ўдзел у конкурсе "Сто ідэй для Беларусі" са сваім праектам "Замкавае залатое кольца Беларусі", дзе прапанавалі стварыць 3D-мадэлі найбольш пазнавальных беларускіх гістарычных фартэцый і палацава-паркавых сядзіб. Мы нават перамаглі ў сваёй намінацыі, але, як вядома, гэты конкурс не прадугледжваў фінансавы падтрымкі прапанаваных праектаў.

С.К.: — Таму ў наступным годзе перад намі паўстала пытанне фінансавання складніка праекта. Мы звярталіся са сваімі прапановамі ў разнастайныя інстанцыі, у абласныя выканкамы, да дырэктары буйных айчынных замкаў ды палацаў... І нашы звароты бы-

3D-мадэлі сядзібы Імператрыцы (зверху) і Гомельскага палацава-паркавага ансамбля.

Віртуальныя замкі ў 3D

Касмічныя тэхналогіі... для сферы культуры

лі недарэчнымі: з намі на сёння пагадзіліся працаваць Брэсцкі ды Гродзенскі аблвыканкамы, а таксама Гомельскі палацава-паркавы ансамбль...

Д.П.: — І пасля гэтага распачаўся зусім іншы працэс: стварэнне пробнай мадэлі. Такім гістарычным аб'ектам для нас стаў Мемарыяльны комплекс "Хатынь". З дапамогай адной расійскай фірмы, якая мела магчымасць нам паспрыць, — з мэтай правярэння свае, расійскія, тэхналагічныя магчымасці, — мы змаглі стварыць першую 3D-мадэль гэтага аб'екта. Наша праца тады зводзілася адно толькі да прадастаўлення неабходнай дакументацыі, гістарычнай інфармацыі, а яшчэ мы рабілі ўсе патрэбныя замеры ў гэтым мемарыяльным комплексе...

С.К.: — Але тут варта адзначыць такі факт: пасля згаданага супрацоўніцтва мы здолелі стварыць ужо абсалютна сваю, арыгінальную, беларускую метадыку і тэхналогію візуалізацыі гістарычных аб'ектаў. Цяпер робім сваю справу самастойна, з удзелам нашых спецыялістаў, не звяртаючыся па дапамогу ні да айчынных, ні да замежных кампаній.

Д.П.: — Нашу першую спробу візуалізацыі мы прадставілі на I Міжнародным форуме "Музеі Беларусі", што адбыўся ў 2012 годзе ў Гродне. Там наша тэхналогія атрымала высокую ацэнку спецыялістаў, а яшчэ, дзякуючы ўдзелу ў форуме, нашым праектам зацікавіліся айчынныя музейшчыкі...

С.К.: — Пасля гэтага, каб рэалізаваць праект і атрымаць пад яго

фінансавую падтрымку, мы ад імя Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі звярнуліся ў Дзяржаўны камітэт па навуцы і тэхналогіях. Пасля дзяржаўнай экспертызы, з пачатку 2014 года нам было адкрыта фінансаванне. Нягледзячы на тое, што праект мае сацыяльны накірунак, у ім прапісаны такія факты, што ўсе выдаткаваныя дзяржавай грошы з цягам часу могуць быць вернуты ў бюджэт краіны. Гэта адбудзецца, скажам, дзякуючы той сувенірнай прад-

С.К.: — Неабходна сказаць, што з дакументацыяй гістарычных помнікаў нам вельмі дапамагае ўпраўленне па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры і яго кіраўнік Ігар Чарняўскі. Дзякуючы ягоным высілкам мы атрымалі мноства неабходнай нам інфармацыі з рэгіёнаў.

Д.П.: — Так, шэраг гістарычных аб'ектаў, на якіх вядуцца рэстаўрацыйныя работы, на сёння вельмі добра вывучаны. На многіх помніках часта ладзіліся раскопкі, напрыклад, у Гальша-

нах і Крэве. А вось, прыкладам, Навагрудскі замак, на жаль, слаба вывучаны, каб стварыць яго сучасную рэканструкцыю хаця б на ўзроўні канцэпцыі.

С.К.: — Нягледзячы на перашкоды, сёння мы можам сказаць, што ўсе мадэлі запланаваных на 2014-ты год гістарычных аб'ектаў створаны. Цяпер справа — за іх размаляўкай, стварэннем тэкстур. А ўжо пасля гэтага будзем размяшчаць нашы мадэлі на сайтах гістарычных аб'ектаў.

уцыі, што плануецца ствараць пры дапамозе нашых візуалізацый. Таксама ў музеях можна будзе прадаваць дыскі, ствараць відэаролікі, прапаноўваць платныя віртуальныя экскурсіі для наведвальнікаў і гэтак далей... Так што праект наш, фактычна, — самакупны, а, магчыма, і прынясе пэўную эканамічную карысць.

Д.П.: — Сёння мы працуем над 3D-мадэлямі Навагрудскага, Косаўскага замкаў, сядзібы Няміцэвічаў у Скоках ды Гомельскага палацава-паркавага ансамбля. У перспектыве — стварэнне візуалізацыі для Лідскага замка, Старога замка ў Гродне, Крэўскага, Мірскага, Гальшанскага ды Любчанскага замкаў, а таксама Ружанскага палаца.

С.К.: — Пэўна, абавязкова трэба сказаць вось аб чым: сёння мы атрымалі толькі 68% ад запланаванай на два гады сумы. А гэта значыць, што з распрацоўкай 3D-мадэлей усіх замкаў ды палацаў у нас узнікнуць пэўныя цяжкасці.

Д.П.: — Таксама цяжка працаваць і з той прычыны, што на многіх гістарычных аб'ектах сёння даволі складана адшукаць усю патрэбную гістарычную ды тэхналагічную дакументацыю. А без яе правесці цалкам аб'ектыўную віртуальную рэканструкцыю гістарычнага помніка папросту немагчыма. Бо хочацца, каб нашы 3D-мадэлі мелі ўсе-ткі гістарычны і тэхналагічны грунт, а не былі намаляваны, як кажуць, на хуткую руку, пры дапамозе мастацкай фантазіі. Таму працуем з дакументамі, гістарычнымі даведнікамі, адпаведнай літаратурай.

Д.П.: — На сёння намі цалкам зроблены толькі Навагрудскі замак, іншыя аб'екты пакуль размаляўваюцца і дапрацоўваюцца. На чарзе — Гомельскі палацава-паркавы ансамбль, 3D-мадэль якога плануецца размясціць на партале музея да канца бягучага года.

С.К.: — Да канца года мы разлічваем увайсці са сваім праектам як у Нацыянальную, так і ў рэгіянальныя праграмы інфарматызацыі. Бо нам трэба не толькі стварыць 3D-мадэлі, а і навучыць спецыялістаў з рэгіёнаў імі карыстацца, каб яны самі з імі пасля працавалі. Гэта, натуральна, патрабуе выдаткаў на камандзіроўкі і гэтак далей. Але, спадзяюся, мы знойдзем падтрымку на ўзроўні абласных упраўленняў. Бо ўсю гэтую інфармацыю можна выкарыстаць на сайтах не толькі музеяў ды замкаў, але і аблвыканкамаў ды тых раёнаў, дзе знаходзіцца помнік спадчыны. Дарэчы, з цягам часу нашу распрацоўку можна будзе прыстасаваць не толькі для візуалізацыі знешняга выгляду гістарычных аб'ектаў, але і для ўнутранага — інтэр'ераў пакояў ды залаў у замках ды палацах Беларусі, прычым у розныя эпохі і стагоддзі... Таксама нашы візуалізацыі цалкам магчыма будзе прымяняць пры рэканструкцыі гістарычных цэнтраў ці вуліц старадаўняй беларускіх гарадоў ды мястэчак... Але гэта планы на перспектыву. Пакуль што нам трэба завяршыць тую працу, над якой мы шчыруем сёння. Тады ўжо і будзем думаць пра заўтрашні дзень.

Кажуць, што твор мастацтва, пакінуўшы "радзіму" — майстэрню творцы, пачынае жыць уласным жыццём. І яно такое ж непрадказальнае, як жыццё чалавека. Чалавек з узростам усё часцей вымушаны звяртацца да ўрача, а твор мастацтва — трапляць у рукі рэстаўратара. Дарэчы, і ў медыцыне, і ў рэстаўрацыі зыходны прынцып аднолькавы: "Не нашкодзь!". "К" гутарыць з "галоўным лекарам" Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Аркадзем ШПУНТАМ, які здаўна ўзначальвае навукова-рэстаўрацыйны аддзел. Гаворка — пра тое, што было, што маем, на што спадзяёмся.

калі адрэстаўравалі сур'ёзныя помнікі. Паважным было стаўленне да справы і да тых, хто яе робіць. Мушу адзначыць, што дыктавалася гэта з Масквы, з Усесяюзнага інстытута кансервацыі і рэстаўрацыі, дзе меўся навукова-метадычны цэнтр. Беларусь яны вельмі любілі, таму што мы плёна кантактавалі з Масквой у асваенні новых матэрыялаў, у адрозненне, скажам, ад Ленінграда, які і ў згаданай спецыфічнай галіне дэманстраваў пазіцыю, адрозную ад маскоўскай: маўляў, з сінтэтыкай мы працаваць не будзем... А калі нам давялося рабіць паліхромную скульптуру (такой шмат у нас у краіне — алтары, іканастасы), матэрыял, які прапанаваў згаданы інстытут, аказаўся вельмі дарэчы. Мы яго адразу асвоілі, і на падставе нашага досведу, па сутнасці, было бачна, што дадзены матэрыял у рэстаўрацыі можа быць. Вось, напрыклад, у пінскім касцёле працавалі гадоў тры-

Фрагменты вазы.

Ваза "Раніца галандскай дамы". Росніс М.Кругова. 1860 г.

адпаведную атэстацыйную камісію. Вось маладыя людзі ў Акадэміі адвучыліся, атрымалі дыпламы, дзе напісана: мастак-рэстаўратар. Гэта значыць, чалавек прайшоў курс навучання, але допуску да рэчаў у яго няма. І атрымае ён яго толькі пасля таго, як займее катэгорыю рэстаўратара. Тады ён прыходзіць на працу, маючы і допуск, і права на больш-менш прыстойны заробак. Бо гэта ўжо не вучань, а кваліфікаваны спецыяліст. Зразумела, што апошніх тут усё адно давядзецца перавучаць, але каб навучанне ўжо з трэцяга курса сумяшчалася з практыкай, а мо яны тут і дыплом рабілі б, — эфектыўнасць павысілася б. Карацей, трэцяя катэгорыя, другая, першая — вышэйшая. Так вызначаецца права працаваць з рэчамі, якія ўяўляюць мастацкую і гістарычную каштоўнасць.

Спачатку будучы рэстаўратар у Акадэміі набывае агульныя веды, а пасля трэцяга курса ў яго — выбар спецыяльнасці, таму што ў рэстаўрацыі заўжды вельмі вузкая спецыфіка. Вось можа быць рэстаўратар ніткі якой-небудзь. І ўсё жыццё ён будзе той ніткай займацца. Чалавек у нашай прафесіі вельмі рэдка ад пачатку ведае, у якім кірунку ён хацеў бы рухацца... Вось да нас прыходзіць новы супрацоўнік. Пытаюся: што ты хочаш рабіць? Бачу, не ведае. Я дазваляю яму месяц хадзіць з адной майстэрні ў другую. Калегам кажу: няхай ходзіць, пытаецца, дайце яму што-небудзь зрабіць. Ці кажа чалавек: "Хачу займацца іконай". Добра, пахадзі, паглядзі. Месяц паходзіць і кажа: "Не, мне больш да спадабы алейны жывапіс".

Яшчэ прыклад: прыйшоў чалавек, які кажа, што хоча працаваць з мэбляй. Пытаюся: што добрага ў той мэблі? Ну, маўляў, мне падабаецца, ён, умею... Як зараз разумею, ён, можа, баяўся ўзяцца за нешта іншае. А мэбля — адказнасць не такая вялікая. Але я адчуў, што ён здолее зрабіць паліхромную скульптуру. Гэта мая спецыяльнасць, мне хацелася б пасля сябе чалавека пакінуць, які рабіў бы не горш за мяне. І я яго літаральна прымусіў на тую скульптуру звярнуць увагу. Год яго не турбаваў, ён сам штосьці пакрысе рабіў. А потым распачалі вялікую працу, гляджу: у яго ўжо вочы гараць і ён хоча гэта рабіць. І зараз робіць. Лепш за мяне, магчыма, бо вочы маладзейшыя...

Карацей, каб мы сёння арганізавалі тую камісію атэстацыйную, дык гэта адразу расставіла б па месцах многія пазіцыі. У рэстаўрацыйнай справе такая камісія была б галоўным арбітрам. І для вартага спецыяліста быў бы стымул удасканальвацца.

Вучыцца можна толькі побач з майстрам

— Да ўсяго, добра было б стварыць Рэспубліканскі цэнтр рэстаўрацыі. Мелася б цэнтралізаваная арганізацыя, што, сярод іншага, кантралявала б доступ да каштоўных рэчаў, якія знаходзяцца ў цэрквах, касцёлах. Калі гэта дзяржаўныя каштоўнасці, рэстаўраваць іх можна было б толькі ў згаданым цэнтры. А самавука якога да іх і блізка падпускаць нельга. У абласных ды раённых музеях бракуе спецыялістаў, у прыватнасці — рэстаўратараў. І апаратуру адпаведную кожнаму музею прадаставіць немагчыма. Дык няхай і спецыялісты, і апаратура будуць сканцэнтраваны ў Мінску, а рэчы з рэгіёнаў пачнуць вазіць у Цэнтр на якасную рэстаўрацыю. У перспектыве ён мог бы стаць і адукацыйным. Там і навучаліся б, там і практыка была б. Вучыцца можна толькі практычна. І — побач з майстрам.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Аркадзь ШПУНТ.

Засяродзіцца на прыярытэтах?

— Да юбілею музея хацелася прадэманстраваць плён працы рэстаўратараў. У выніку ўзялі тое, што рабілі, тое, што ляжыць у нас на сталах, і прадставілі ў экспазіцыі. Рэстаўрацыйную выстаўку зладзіць няпроста, бо калі мы паказваем адрэстаўраваныя рэчы, дык гэта ўжо дэманстрацыя помнікаў гісторыі і культуры, таму і выставілі рэчы "ў працэсе". Быў упэўнены, што людзям гэта цікава, і не памыліўся. Пасля заканчэння выстаўкі мы збіраліся працаваць з тымі прадметамі далей, але не надта атрымліваецца: справа ў тым, што музей вядзе актыўную выставачную дзейнасць, а без рэстаўрацыі ніякая выстаўка не магчымая, бо заўсёды трэба нешта давесці да ладу — падчысціць, умацаваць, затапіраваць. Таму ў нас зараз у фондзе старажытнабеларускага мастацтва з 1 220 рэчаў не адрэстаўравана 920. Мяркуюць самі, колькі яшчэ невядомага!

У мінулым не ўсё было кепска

— Самі разумеюць, часы змяніліся. Жывём зараз не ў Савецкім Саюзе, хоць, што да рэстаўрацыі, там існавала дакладна адпрацаваная сістэма. Тады да гэтай справы ва ўсім свеце мелася сур'ёзная цікавасць. Я кажу пра 1980-я: яны сталі, так бы мовіць, пікам,

Добра было б стварыць Рэспубліканскі цэнтр рэстаўрацыі. Мелася б цэнтралізаваная арганізацыя, што, сярод іншага, кантралявала б доступ да каштоўных рэчаў, якія знаходзяцца ў цэрквах, касцёлах. Калі гэта дзяржаўныя каштоўнасці, рэстаўраваць іх можна было б толькі ў згаданым цэнтры. А самавука якога да іх і падпускаць нельга.

цаць таму, а зробленае нам і зараз стаіць, нібы, так бы мовіць, звон звніць.

Старой сістэмы няма. Існаваў нейкі прамежак, калі ўвогуле было незразумела, што і як, а сёння жыццё прымушае адраджаць у рэстаўрацыі тую сістэму, якая існавала ў Савецкім Саюзе. Прынамсі, пэўныя яе чыннікі. Вось у савецкі час Масква з'яўлялася Атэстацыйнай камісіяй для ўсяго Саюза. Менавіта гэтая камісія і прысвоіла мне ў 1985 годзе вышэйшую кваліфікацыю. Але з распадам СССР згаданую функцыю Масква страціла цалкам. Нават сваіх, расіян, не было як атэстоўцаў. Толькі ў 2013-м яны адрадылі гэтую камісію і для сябе названую праблему, лічы, вырашылі.

"Архангел Міхаіл". Кан. XVIII — пач. XIX стст. Выгляд да рэстаўрацыі.

Жывапіс з падверзеным грунтам у месцах страг.

Невядомы мастак. "Марыя Магдалена". ? ст. Выгляд да рэстаўрацыі.

Умацаванне фарбавага слою.

Сам сабе рэстаўратар?..

— А ў Беларусі праблема дагэтуль існуе. Нам неабходна зрабіць тое, што расіяне ўжо здзейснілі: стварыць нацыянальную Атэстацыйную камісію па рэстаўрацыі. За гады незалежнасці шмат што зроблена, і гэтаму трэба даць аб'ектыўную ацэнку. Сёння адбываецца свайго роду рэнесанс рэлігійны і антыкварны. Ён моцна ўплывае на стан рэстаўрацыі ў краіне. Увогуле, адраджэнне цікавасці да даўніны — справа добрая, але ёсць і адмоўны чыннік, таму што пачалася нейкая анархія: кожны сам сабе рэстаўратар. Кожны можа ўзяць унікальную рэч са статусам дзяржаўнай каштоўнасці і нешта з ёю зрабіць з дазволу святара, які ў гэтай справе мала што разумее. Такое недапушчальна ў прынцыпе.

Што да рэстаўрацыйных аддзяленняў Акадэміі мастацтваў, Універсітэта культуры і мастацтваў, дык здавалася б, добра, гэта трэба вітаць. Але ёсць нюансы. Я дапускаю, што людзі атрымліваюць там мастацтвазнаўчую, тэхналагічную адукацыю, засвойваюць тэорыю. Але справа ў тым, што яны адарваны ад практыкі. Пераканаўся ў гэтым, калі да нас, у музей, размеркавалі некалькі выпускнікоў Акадэміі. Добрая моладзь, але ж мы іх тут вучым, уласна кажучы, з нуля. Вось як гэтую праблему вырашыць?

Допуск трэба заслужыць

— Механізм — вельмі просты. Трэба пры Міністэрстве культуры стварыць, паводле савецкага ўзору,

Увага! Аб'ява*

Вниманию покупателей!

С 13 по 24 мая

в "Чижовка-Арене" (вход № 4)

пройдёт ярмарка местного значения

"Товары из Туркменистана"

с графиком работы с 10 до 19 часов.

В широком ассортименте будут представлены товары лёгкой промышленности.

3 працягам...

Працягваем знаёміць чытачоў з фрагментамі кнігі фалькларыста, лідара этна-трыа "Троіца" Івана Кірчука "Гарыць свечка ля алтара", выдадзенай летась. Першыя публікацыі з серыі — у №№ 3, 5, 7, 9, 11 за 2015 год...

12 чэрвеня.

21.00. Ва ўсю гаспадарыць дождж! Што рабіць? Тэлефанаваў маме, каб не вяздзжала, але, пакуль дабраўся з універсітэта, яна ўжо, напэўна, выехала. У дождж!

Сёння правёў "рытуальныя спевы" ў новай групе завочнікаў. Група моцная, добрая. Увогуле, ідуць магутныя завочнікі, і з імі вельмі цікава працаваць. Студэнты павінны атрымліваць новыя цікавыя заданні, і я напоўніцу стараюся!

Праз пару гадзін я пакнуся ў ноч, каб раніцай сустрэцца з мамай. Потым вярнуся на Курган

Пра што мне піша неба

ІВАН КІРЧУК, лідар этна-трыа "Троіца", выкладчык Інстытута культуры Беларусі і Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка

Іван Кірчук. "Волхв".

толькі напрыканцы месяца. Але тут ужо збіраецца цэлая кампанія! Радуе тое, што я распісаў амаль два месяцы: свае паездкі, рэпетыцыі "Троіцы". Буду заняты.

15 чэрвеня.

У пятніцу я ўпаў на верхнюю паліцу! Запlechнік, поўны правіянт у сувеніраў, — пад галаву. Колы стварылі мілую калыханку, і я праваліўся ў сон.

Ліда атрымала эстафету ад Мінска, і слёзы Неба меланхалічна падалі на рэйкі. Праз сорак хвілін я драмаў у дызелі. А праз драмгадзіны рухаўся па сцяжынцы, што вяла да дома, у якім спала мама. Як здорава, калі цябе чакае мама! Я маліўся Нябёсам, каб падарылі нашай сус-трэчы надвор'е!

І вось я на Кургане...

Дождж знікае, як па ўзмаху нейкай цудадейнай палачкі, і мы з мамай працуем, размаўляем ды

шкадуем, што галоўны "кухар" Міша — у Мінску. Мама кідаецца ў "бой" з пустазелем. Я важна бяру касу: участак зарос. Мой першы закос, дакладней — "абрыў" травы. Высветлілася, што касу яшчэ трэба кляпаць, і па нашай просьбе мясцовы дзед панёс яе на свой падворак.

У суботу вечарам, купаючыся ў сонечных промнях, мы вярнуліся ў Ліду. Я планавалі начаваць на лецішчы, але мама папрасіла бабыць з ёю.

У нядзелю было свята — "Божэ Цяло". І быў хрэсны ход да алтароў, якія выставілі на вуліцы. Я ўпершыню прайшоў усё з мамай.

Натоўп поўз па лідскіх вулачках. Дзесьці далёка наперадзе з хрыплага дынаміка даносіліся тэксты песняспеваў. Народ падхопліваў і ішоў. Мама трымалася за мяне, бо дрэнна сябе пачувала. Пасля рынку ў яе ёсць сілы? Заўжды ўражае старое пакаленне! Мы яўна слабейшыя...

29 ліпеня 1920 года Марк Шагал з'ехаў з Віцебска і, як лічыцца, ніколі ўжо туды, на сваю радзіму, не вяртаўся. Прынамсі, так пішацца ва ўсіх публікацыях, прысвечаных дзейнасці Шагала ў 1920-я. А ці сапраўды гэта так? Спачатку нагадаем тыя падзеі, якія папярэднічалі ад'езду Шагала з Віцебска.

У 1918 годзе было прынята рашэнне аб стварэнні ў Віцебску Народнага мастацкага вучылішча на базе існаваўшай у горадзе з канца XIX стагоддзя прыватнай мастацкай школы-майстэрні Юрыя (Юдаля) Пэна. Быў прызначаны і дырэктар — малады мастак, выхаванец школы Пэна Марк Шагал, у той час — улаўнаважаны па справах мастацкай прамысловасці пры Камісарыяце народнай адукацыі Віцебскай губерні. Асноўная задача вучылішча была, як казаў сам Шагал, — "...парваць з руцінай акадэміі, даць шырокую магчымасць расквітнець "леваму мастацтву". У новую навучальную ўстанову на працягу некалькіх дзён загіралася больш за сто чалавек — маладых рабочых і сялян. Аднак пэўны час усё заставалася на ўзроўні добрых намераў: для рэальнага стварэння вучылішча не хапала асноўнага — выкладчыкаў.

І вось дырэктар новаўтворанага вучылішча звяртаецца да калег-мастакоў, каб тыя дапамаглі ў стварэнні маладой мастацкай школы. Напрыканцы 1918 года ў газеце "Іскусство коммуны" друкуецца артыкул Шагала, у якім ён запрашае мастакоў з розных гарадоў краіны прыехаць у Віцебск.

Заклік Шагала быў пачуты. У горад сталі прыязджаць вядомыя мастакі, у асноўным з Масквы і Петраграда. Першым прыехаў вядомы графік Мсціслаў Дабужынскі, якому Шагал перадаў кіраўніцтва вучылішчам. Праўда, Дабужынскі працаваў у Віцебску нядоўга: да сакавіка 1919 го-

ЯКАЎ ЛЕНСЫ, загадчык кафедры тэорыі і гісторыі дызайну Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, кандыдат мастацтвазнаўства

да ён пакінуў Беларусь. Пасля яго ад'езду Шагал зноў стаў кіраўніком вучылішча. Пачалі працаваць у Віцебску таксама такія знакамітыя мастакі таго часу, як Вера Ермалаева, Лазар Лісіцкі, і, нарэшце, сюды прыехаў заснавальнік новага кірунку ў абстрактным жывапісе — "супрэматызму", аўтар нашумелага "Чорнага квадрата" Казімір Малевіч.

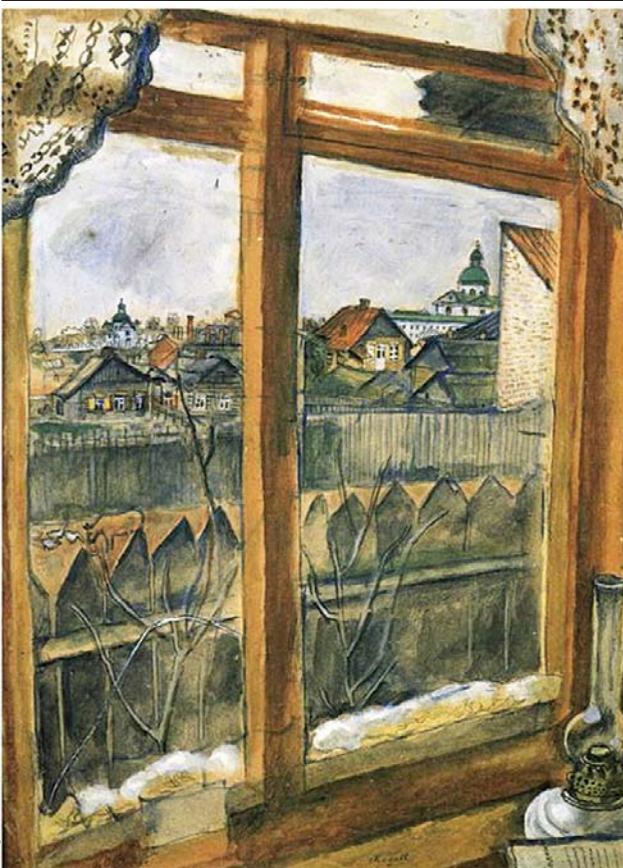
На другі дзень пасля прыезду Малевіч чытае лекцыю, і яго тэорыя ды ідэі з вялікай цікавасцю ўспрымаюцца на вучэнцамі. Вакол Малевіча хутка згуртавалася група аднадумцаў (тыя ж Ермалаева, Лісіцкі, а таксама Яўгенія Магарыль, Мікалай Суэцін, Лазар Хідзекель, Ілья Чашнік, Давід Якерсон, Леў Юдзін, Ніка Коган ды іншыя). У пачатку ж 1920 года па ініцыятыве Малевіча і Ермалаевай у рамках Народнага мастацкага вучылішча, якое ў тым жа 1920-м

Марк Шагал. "Над горадамі".

Ці вяртаўся Шагал?

Версія паводле "Майго жыцця"

Марк Шагал. "Від з акна".

ТЭКСТ

ную прастору. У якасці такіх аб'ектаў уяўляліся рухомыя вакзалы, электрычныя станцыі і нават аэракасічныя гарады. "Усе рэчы, увесь наш свет, — пісаў Малевіч, — павінны адзецца ў супрэматычныя формы. Гэта значыць, тканіны, шпалеры, гаршчкі, талеркі, мэбля, шльды, карцей, усё павінна быць з супрэматычнымі малюнкамі як новай формай гармоніі".

Ідэі Малевіча ўсё больш захоплівалі навуачнаў Віцебскіх свабодных мастацкіх майстэрняў, ён набываў новых прыхільнікаў. Але сярод іх не было заснавальніка навукаў — Марка Шагала. Ён не разумее і не хацеў прыняць чужы яму супрэматызм. Вось як ён потым пісаў пра Малевіча: "Яшчэ адзін выкладчык, які жыў у самім памяшканні акадэміі, акружыў сябе прыхільнікамі нейкага містычнага "супрэматызму". Не ведаю, чым ён і так захапіў". Але сапраўды захапіў. Былія вучні Шагала ўжо не прызнавалі свайго настаўніка за аўтарытэт, адвярнуліся ад яго, некаторыя адкрыта здэкаваліся. І вось аднойчы, калі Марк Заха-

равіч быў у ад'езде, здабываючы для вучылішча хлеб, фарбы, грошы, у Свабодных мастацкіх майстэрнях узняўся бунт, у якім прынялі ўдзел і выкладчыкі, і вучні. У выніку, калі Шагал вярнуўся дадому, яго рэчы былі выстаўлены з кватэры, а яму прапанавалі цягам дваццаці чатырох гадзін пакінуць Віцебск, што ён і зрабіў.

Такім чынам, 29 ліпеня 1920 года Шагал з'ехаў з Віцебска. Ізноў жа, паўторымся: лічыцца, што ён пакінуў гэты горад назавсёды. Але чамусьці даследчыкі не звяртаюць увагі на адно месца ва ўспамінах самога Шагала — кнігу "Маё жыццё", якая была напісана мастаком яшчэ да ад'езду з Расіі, надрукавана на Захадзе на французскай мове і ў апошнія дзесяцігоддзі не раз выдавалася ў перакладзе на рускую (апошняе пецярбургскае выданне — 2014 года — зараз прадаецца ў мінскіх кнігарнях). Дык вось, Шагал пасля апісання свайго выгнання з роднага Віцебска і аповеду пра тое, як ён пераехаў у Маскву ды як у яго нарадзілася дачка Ідэчка, піша наступнае: "Мае вучні ўсё ж адумаліся. Зараз яны прасілі, каб я хутэй вярнуўся. Надрукавалі і прыслалі мне вызаву. Я ім патрэбен, яны клянучца слухацца мяне ва ўсім і г.д. І вось я трасуся з усёй сям'ёй у таварным вагоне..." Далей мастак апісвае сваё жыццё пасля вяртання ў Віцебск, свае бытавыя ўмовы, жыццё суседзяў і гаспадароў кватэр, у якіх жыла яго сям'я, агаворваецца, што адзін з іх, багаты стары, успрымае яго ў якасці "дырэктара акадэміі". Але, што дзіўна, Шагал ніводным словам не згадвае сваіх вучняў, якія, па сцвярджэнні мастака, запрасілі яго вярнуцца ў Віцебск, ніводнага слова — і пра віцебскіх калег. Пры гэтым трэба адзначыць, што ўспаміны Шагала напісаны не зусім традыцыйна для такога жанру: ён не называе ніводнай даты, часам не згадвае імёны людзей, пра якіх піша, толькі малое іхняе вобразы. Увогуле, Марк Захаравіч апісвае больш свае эмоцыі, чым падзеі. І ў дадзеным выпадку з вяртаннем у Віцебск Шагал канкрэтна не піша, калі гэта было, колькі часу ён правёў гэтым разам у родным горадзе. А можа, гэта наогул было толькі ў яго ўяўленні?

Пасля сцвярджэння, нібыта Шагал вяртаўся яшчэ раз у Віцебск, можна паставіць пытанне, але тое, што мастак ва ўспамінах піша пра гэта, усё ж не пакінеш без увагі.

Рэдкі выпадак: гарадскія ўладцы пасля паніхіды дазволілі панесці труну з цэлаю скульптура ажа да плошчы Перамогі на руках. Рух транспарту быў прыпынены. Такаго жалобнага ходу па галоўным праспекце горада я больш ніколі не бачыў. “Каго хаваюць?” — пыталіся здзіўленыя прахожыя. “Мастака!” — адказвалі ім. Тыя: “Та-а-ак, відаць быў вялікі чалавек...”

Сапраўды, Глебаў быў вялікім чалавекам і выдатным скульптарам. Зараз, на жаль, прыйшоў такі час, калі творцаў, нават узроўню Глебава, мала хто ведае. Лёгкі подых манкуртызму не абмінюў і частку нашай сучаснай прасунутай моладзі. Дзякаваць богу, што хаця б Мінскае мастацкае вучылішча (цяпер — Мінскі дзяржаўны мастацкі каледж) у свой час атрымала імя Аляксея Глебава. І прыемна, калі яго вучні з горадасцю называюць сябе “глебаўцамі”.

Мне пашанцавала. Я, тады яшчэ малады мастацтвазнаўца, шмат разоў сустракаўся з ім: і ў ягонай майстэрні на вуліцы Някрасава, і на кватэры ў доме па вуліцы Захарова, на якім потым усталявалі мемарыяльную дошку; некалькі разоў у вясёлай кампаніі скульптураў вячэралі ў тагачасным, вельмі папулярным у “эліты”, рэстаране мінскага аэрапорта, дзе выдатна рыхтавалі кураня табакі. Або, бывала, — у рэстаране гасцініцы “Беларусь” з утульнымі кабінетамі на некалькі персон і смачнымі эскалопамі з па-асабліваму прапечанымі сухарыкамі. А перад пачаткам застолля Аляксей Канстанцінавіч, як правіла, па-сяброўску падзваў шэф-повара ды як сапраўдны гурман абмяркоўваў з ім годнасць мясной выразкі і тое, які напой лепш можа прыдацца да такога стала. Зразумела, падобныя “паходы” адбываліся галоўным чынам пасля атрымання мастакамі добрага ганарару...

Але мала хто ведае, што даўным-даўно пры ўваходзе ў залу рэстарана вісела скульптурнае пано “Лявоніха”. Не ведаю, куды яно потым згінула. Хутчэй за ўсё, “непатрэбны аб’ект упрыгажэнства” знішчылі. Гэты быў апошні твор Керзіна, які ён зрабіў разам з Глебавым у 1948 годзе перад сваім вымушаным ад’ездам з Мінска ў Ленінград. Яго малодшыя калегі па мастацтве, якія пасля вайны прыйшлі да кіраўніцтва Саюзам мастакоў БССР, зрабілі ўсё, каб “касмапаліт” і “абломак імперыі” (па ўласным іранічным прызнанні Керзіна) пакінуў рэспубліку.

Апошнім разам я бачыў Глебава ў кабінцеце міністра культуры Міхаіла Мінковіча (я тады працаваў рэдактарам аддзела па выяўленчым мастацтве ў гэтай установе). Мастак прынёс яму на зацвярджэнне невялічкую мадэль коннага помніка генералу Льву Даватару, якая да гэтага ўжо была прынята мастацкім саветам. Міністр застаўся задаволены. Помнік меліся ўстанавіць у Віцебску. Але цяжкая хвароба і смерць мастака не дазволілі яму завяршыць работу...

На жаль, Глебава не пашанцавала і з другім помнікам, які ён доўгі гады марыў паставіць у Полацку. Гэта помнік Францыску Скарыну. Праўда, паспеў ён зрабіць добра прапрацаваную мадэль, якую ўжо завяршылі яго вучні Ігар Глебаў і Андрэй Заспіцкі з архітэктарам Уладзімірам Марокіным. І дванаццаціметровы помнік (скульптура больш за пяць метраў) быў адкрыты ў 1974-м у цэнтры Полацка — праз шэсць гадоў пасля сыходу аўтара з жыцця. Таксама не атрымалася і з трэцім задуманым помнікам — Янку Купалу, над вобразам якога Глебаў працаваў амаль чвэрць стагоддзя. Помнік Пяняры быў спраектаваны і па-

4 кастрычніка 1968 года хавалі Аляксея Глебава. Труна з цэлаю стаяла ў вестыбюлі будынка Дзяржаўнага мастацкага музея БССР. Развітацца з народным мастаком прыйшло вельмі шмат народу. Дзеячы культуры, студэнты, ваенныя, журналісты, пісьменнікі, чыноўнікі высокага рангу... Горы кветак. Пранікнёныя, сардэчныя, шчырыя словы сяброў-калег і сяброў па жыцці. Бачу найдабрэйшую жанчыну — Марыю Захараву, удаву нябожчыка, і двух яго сыноў. Побач — шматгадовыя калегі Аляксея Канстанцінавіча: Заір Азгур, Андрэй Бембель, Сяргей Селіханаў (дарэчы, гэтая цудоўная чацвёрка ў свой час зрабіла барэльефы на помніку-абеліску на плошчы Перамогі і помнік Сталіну на Цэнтральнай плошчы беларускай сталіцы (дэмантаваны 4 лістапада 1961 года). А яшчэ ўсе яны ў 1920-я атрымлівалі прафесійныя азы ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме ў Міхаіла Керзіна (толькі Селіханаў — пазней).

Барыс КРЭПАК

Крылы Пегаса Лёшкі Глебушкі

Аляксей Глебаў. "Элегія".

стаўлены ў 1972 годзе ў сталічным Купалаўскім скверы — ужо вучнямі скульптара па Тэатральна-мастацкім інстытуце Анатолям Анікейчыкам і Львом Гумілеўскім, а таксама бліжкім сябрам ды аднадумцам Глебава Андрэем Заспіцкім.

З успамінаў Міхаіла Керзіна пра Глебава-студэнта: “Вельмі добра памятаю яго, рухавага і дзелавітага. Згодна з навучальнай праграмай таго часу, на першым курсе скульптура, жывапіс і кампазіцыя праходзілі як агульныя дысцыпліны для ўсіх студэнтаў. Не толькі я, але і ўсе педагогі тэхнікума з першых жа дзён заняткаў звярнулі ўвагу на Глебава: у яго адразу выявіліся здольнасці да скульптуры. На першым курсе па кампазіцыі стваралі мадэлі керамічных вырабаў. Гутарачы з ім, я тады ж даведаўся, што ён з вёскі Зверавічы Смаленскай губерні, у якой амаль усё насельніцтва мужчынскае спрадвечу займаўся разьбой па дрэве...”

Так, Аляксей Канстанцінавіч і мне шмат чаго раскажаў пра сваё дзяцінства. Бацька быў сельскім святаром (ён пайшоў з жыцця ў

базарны люд, чырвонаармейцаў з вялізнымі чырвонымі пяцікутнымі зоркамі на шлемах, якія праходзілі на фронт праз вёску. Алеем з натуры нават спрабаваў пісаць сваю вёску, зялёныя берагі ракі Лупы, рэшткі сярэднявечнага гарадзішча. Пазней, ужо ў Рудні, пачаў прыдумляць невялічкія батальныя кампазіцыі, як, напрыклад, рух кавалерыстаў і гвардзейцаў Напалеона ў пачатку жніўня 1812 года, якія менавіта ў раёне Зверавіч і Бухорына пераходзілі мяжу Расійскай імперыі.

Пра скульптуру, здаецца, і не думаў, хоць і браў зрэдку ў рукі гліну або рэзавы сцізорыкам кійкі ды драбязу розную. Але хто ж у Зверавічах не рэзаў? Усе — ад малаго да старога. Звычайная справа... Але як ні круці, а прыроджаны талент праявіўся. І ўжо на другім курсе Віцебскага мастацкага тэхнікума Глебаў канчаткова зразумеў: быць яму скульптарам. Канешне, у гэтым вельмі дапамог Керзін. “Керзіна я спачатку ўспрымаў больш як педагога, — распавядаў Глебаў. — Да таго часу ведаў Абрама Бразера. У яго была ўжо, гадоў за пяць

да майго паступлення ў тэхнікум, персанальная выстаўка ў Віцебску. Ён быў даволі вядомы па мадэлях помнікоў Кастусю Каліноўскаму і ахвярам Курлоўскага расстрэлу 1905 года, па бюстах педагога Песталоццы і Карла Маркса. Усе гэтыя творы я бачыў. Ведаў яшчэ, што ў Мінску працуе таленавіты Аляксандр Грубэ, у прэсе, памятаю, нешта пісалі пра яго творы ў дрэве — “Лірніка” і “Максіма Багдановіча”. Але, канешне, Керзін, на той час — “маё ўсё”. Каб не ён, хто ведае, куды б мяне, Лёшку Глебушку, занесла нячыстая... Так, усё лепшае ў мяне як у скульптара — ад яго. Ягонай школе абавязаны ўдачамі. Ягонаму кампасу абавязаны, стрэлка якога паказала мне правільны шлях...”

Так здарылася, што адзінаццацігадовы Глебаў застаўся сіратой: ні бацькі, ні маці. Скончыў дзевяць класаў школы дапамог старэйшы брат. Ён узяў Алёшу да сябе ў Рудню, дзе настаўнічаў пасля службы ў Чырвонай арміі. Першымі сябрамі, якія з’явіліся там у Глебава, былі Аляксандр Мазалёў і Канстанцін Касмачоў — будучыя цудоўныя беларускія жывапісцы. Ну а потым, з 1926-га, быў ужо Віцебскі тэхнікум, арганізатарам і дырэктарам якога стаў Міхаіл Керзін. Ён жа, ды яшчэ Дзмітрый Камароў (пластычна-анатомія), Міхаіл Эндэ з Яфімам Мініным (малюнак) — галоўныя педагогі ў Глебава.

Ужо першыя скульптурныя досвед студэнта Аляксея карыстаўся ўвагай настаўнікаў. “Вельмі добра памятаю, — прыгадваў Керзін, — адзін з эскізаў на тэму Грамадзянскай вайны, які адлюстроўваў сутычку двух конных воінаў. Кампазіцыя, веданне каня — як у майстра. Не памятаю, паводле маёй парады ці ён сам пачаў распрацоўваць эскіз які завершаную групу, сантыметраў 60-70 ў вышыню. Адзін конь узняўся на дыбкі, другі — прыгнуўся. Фігуры прысунуты ўшчыльную — група вельмі кампактная. У тыя гады гіпсу ў Віцебску не было. Каб захоўваць скульптурныя работы, патрабавалася іх ляпіць з такім разлікам, каб пасля можна было выцягнуць каркас і гліну засушыць. Работа над завершанай групай, ды яшчэ з двума коньмі, у якіх тонкія ногі, патрабавала неверагоднага цяжарнага, спрытнасці рук і зусім недзіцячых ведаў”.

Мікалай Гусей. Портрэт Аляксея Глебава.

Яшчэ ад Керзіна Глебаў засвоіў правіла: працаваць нават пры самых неспрыяльных абставінах. Гэтае правіла дапамагло Глебаву і ў апошнія месяцы вучобы ў тэхнікуме, і значна пазней, у гады вайны, калі ён працаваў нават раненым у шпіталі, і ў гады пасля Перамогі, і тады, калі часта даводзілася, насуперак цяжкай астме, літаральна прымушаць сябе ісці ў майстэрню з цэнтры горада на вуліцу Някрасава...

Дык вось, некалькі слоў пра Керзіна. Так здарылася, што ў студэнцкія гады я пару разоў бываў у невяліччай леныградскай кватэры скульптара на 4-й лініі Васільеўскага вострава — непасрэдна ў двары Акадэміі мастацтваў. Яму, прафесару Акадэміі, дэкану скульптурнага факультэта, было тады ўжо за восемдзесят, але выглядаў ён бадзёра, хаця быў вельмі худы і з бляшом на воку. У працэсе гутаркі пра “былое і думы” прафесар паказаў дарэвалюцыйную юбілейную манету 1913 года, якую ён зрабіў да юбілею Дома Раманавых. На вонкавым баку — Мікалай II у ваеннай форме, за ім — Міхаіл Раманаў, заснавальнік дынастыі, у царскім адзенні і ў вялікакняжэцкай шапцы. На абароце — двухгаловы гербавы арол са скіпетрам ды дзяржавай. І даты: 1613 — 1913. Праз гады рэпрадукцыю гэтай жа манеты я бачыў у Глебава: яна яму вельмі падабалася. Праўда, Аляксей Канстанцінавіч казаў, што арла са скіпетрам быццам бы ляпіў не Керзін — іншы скульптар, ягоны сябра, а хто менавіта, не памятаў. Але гэта так, да слова...

За дзве гадзіны прабывання ў Керзіна я ўжо даведаўся, што ён быў крэатурай усемагутнага ў той час скульптара Яўгена Вучыціча, аўтара знакамітай кампазіцыі “Перакуём мячы на аралы” (ягоны манумент на Мамаевым кургане ў Валгаградзе быў пазней); што Керзін шмат гадоў выкладаў у Віцебску, і што яшчэ да вайны ён атрымаў ад беларускага ўрада ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР. Але пра яго больш цесная сувязь з Беларуссю я дазнаўся значна пазней — толькі ў сярэдзіне 1970-х, калі мае сябры Алег Белавусаў і Уладзімір Бойка працавалі над сцэнарыем дакументальнай стужкі пра Керзіна “Прафесар прыгажосці”, знятай на “Беларусьфільме”. Пра іншыя эпідэі з доўгага “беларускага жыцця” Керзіна я даведаўся з іншых крыніц, а таксама з успамінаў ягоных віцебскіх вучняў Заіра Азгура, Андрэя Бембеля, Яўгена Красоўскага.

Але зараз гаворка ідзе пра Глебава, і таму я прыцэлюю толькі некаторыя вытрымкі з дакументаў, звязаных з узаемаадносіннямі Настаўніка і Вучня...

“Ленінград. Універсітэцкая набярэжная. Акадэмія мастацтваў. Прафесару Керзіну. Дарагі мой настаўнік, сябра мой, Міхаіл Аркадзевіч! Бясконца родны мой чалавек! Прыміце ў дзень Вашага васьмідзесяцігоддзя разам з абдымкамі і пацалункамі пажаданне самага лепшага, самага светлага, самага добрага ў жыцці. Ваш Аляксей Глебаў. Народны мастак БССР. 28 сакавіка 1963 г.”

У адказ: “Дарагі і любі, так, любі, Аляксей Канстанцінавіч, нарэшце, я сабраўся напісаць Вам. Перш за ўсё, хачу падзякаваць за памяць, увагу і шчырыя словы. Вы сабе не ўяўляеце, як мяне кранула Ваша віншавальная тэлеграма. Вы адзін надаваўліся прызнаць мяне сваім настаўнікам. На жаль, ні Азгур, ні Бембель зрабіць гэтага не захацелі...”

Працяг апавяду чытайце ў наступных нумарах “К”.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. *Мінск, вул. Леніна, 20.* *Тэл.: 327 45 62.*
Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

Выстаўкі:

- Выстаўка **"Mater Dei. Іканаграфія аднаго кахання"** — да 3 мая.
- Выстаўка **"Вынаходніцтвы Да Вінчы"** — да 30 красавіка.
- Выстаўка пейзажнага жывапісу рускай школы другой пал. XIX ст. **"Сучаснікі карыфелю"** — да 8 чэрвеня.
- Выстаўкі, прысвечаныя 80-годдзю Мітрапаліта Філарэта, ганаровага Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі:
- **"Хрысціянства і хрысціянне ў творчасці рускіх і беларускіх мастакоў XIX стагоддзя"** — да 8 чэрвеня.
- **"На святом Афоне"** грэчаскага мастака Аляксандраса Каяса — да 27 красавіка.
- **"Ікананіс XVII — XVIII стст. са збору Яраслаўскага мастацкага музея"** — да 6 чэрвеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацка-га музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст.”

г. *Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.* *Тэл.: 327 88 78.*
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзбы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстаўка:

- **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс “Раўбічы”, Мінскі раён. *Тэл.: 507 44 69.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Ад прадзедаў нам засталася спадчына"**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. *Мінск, вул. К.Маркса, 12.* *Тэл.: 226 09 22.*
Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
- "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Выстаўкі:

- Выстаўка **"Музей шакаладу "Nikolaya"**.
- Міжнародны выставачны праект **"Пакт Рэрыха. Гісторыя і сучаснасць"** — да 27 красавіка.
- Выстаўка Нацыянальнага музея гісторыі Латвіі **"Бурштын — каштоўны камень Балтыйскага мора"** — да 24 красавіка.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДА РСДРП

г. *Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.* *Тэл.: 290 68 47.*
Экспазіцыя:

- "Мінск губернскі ў канцы XIX — пачатку XX стст."
- "ІЗ'езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея ІЗ'езда РСДРП".

Выстаўкі:

- Выстаўка робатаў **"RoboArt"** — з 18 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. *Мінск, вул. К.Маркса, 38.* *Тэл.: 327 46 12.*

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. *Мінск, вул. М.Багдановіча, 9А.* *Тэл.: 327 46 94.*

- Выстаўка **"Чароўныя матылькі"** — да 23 мая.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. *Мінск, вул. Святрдлова, 4.* *Тэл.: 327 10 75.*
Экспазіцыя:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстаўка:

- **"Лятучая, гаручая, празрыстая: гісторыя промыслу і барацьбы з ім у Беларусі"**.

Кінапраграмы:

- Рэтрапраграма да Міжнароднага дня смежу **"Смялямся па-еўрапейску"** — з 1 да 29 красавіка.
- Першая частка персанальнай рэтраспектывы **"Нью-ёркскі інтэлектуал: феномен Вудзі Алена"** — з 2 да 30 красавіка.
- Рэтраспектыва **"Беларуская мультанарама. 40 гадоў на экране. Частка 14"** — з 4 да 26 красавіка.
- Рэтраспектыва да 70-годдзя Перамогі **"На франтах Вялікай Айчыннай"** — з 7 да 28 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

■ Выстаўка **"Лялька і чалавек: хто ў галоўнай ролі?"** (калекцыя з Гродзенскага абласнога тэатра лялек) — да 18 красавіка

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. *Мінск, вул. Старавіпенская, 14.* *Тэл.: 286 74 03.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка з прыватнай калекцыі Аляксандра Рыжэўскага, майстра па разьбе па шкарлупіне яйка, **"Магія ажурных яек"** — да 26 мая.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. *Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.* *Тэл: 327 11 66; 203 07 92.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Фотадакументальная выстаўка, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — **"Капітуляцыя Германіі. Май 1945"** (сумесна з Германа-Расійскім музеем Берлін-Карлсхорс) — да 31 мая.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. *Нясвіж, вул. Ленінская, 19.* *Тэл.: (8–01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.*
Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка твораў Сяргея Пыжыкава **"Роздумы і мроі"** — да 12 красавіка.
- Выстаўка твораў Віталя Раковіча **"United colours of Belarus"** — да 10 мая.

Ратуша

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “MIP”

г.п. *Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.* *Тэл.: (8–01596) 2 82 91, (8–01596) 2 82 70.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоз"** — да 16 чэрвеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. *Мінск, вул. Акадэмічная, 5.* *Тэл.: 294 91 96.*
Экспазіцыя:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Крочым у школу разам з Коласам"**.

Акцыі:

- **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

Выстаўка:

- Выстаўка **"Пушкінскае гняздо ў Вільнюсе ў кантэксце культуры к. XIX — пач. XX стст."** — да 9 красавіка.

■ **18** — **"Залатое кураня"** У.Улановскага. Пачатак у 11.30.

■ **18** — **"Шалом алейхем! Мір вам, людзі!"** А.Хадоскі.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ “РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ”

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. *Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.* *Тэл.: 327 78 66.*

Экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папарац-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорыі наведвальнікаў.

Выстаўка:

- Выстаўка **"На старасвецкі лад"** (мужчынскія аксесуары XIX — XX стагоддзяў) з **фондаў Тракайскага гістарычнага музея** (Літоўскага Рэспубліка) — да 14 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. *Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.* *Тэл.: 321 24 30.*

- **"Мінск — старажытны і малады"** (жывапіс, графіка, фота з фондаў музея).
- Выстаўка скульптуры Уладзіміра Жбанова **"Ад мяне"** — да 31 мая.
- Выстаўка работ навучэнцаў дзіцячых школ мастацтваў, прысвечаная 70-годдзю Перамогі савецкага народу ў Вялікай Айчыннай вайне, — **"Фарбы вясны"** — да 24 красавіка.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. *Мінск, пл. Свабоды, 15.* *Тэл.: 321 24 30.*
Экспазіцыі:

- **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўкі:

- **"Формула вясны"** — жывапіс і графіка Сяргея, Эвеліны і Белаславы Крыштаповічаў — да 19 красавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. *Мінск, пл. Свабоды, 2а.* *Тэл.: 321 24 30.*
Экспазіцыя:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

Выстаўка:

- Выстаўка **"Gloria Patria"** — дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культу з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да 20 верасня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. *Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18.* *Тэл.: 321 24 30.*
Экспазіцыя:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. *Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.* *Тэл.: 285 18 86.*
Экспазіцыя:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ

г. *Мінск, вул. Пашукі, 1.* *Тэл.: 327 45 62.*
Экспазіцыя:

- **"Сцяжыны і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.

Выстаўка:

- **Міхаіл Сяўрук**. Жывапіс і графіка з прыватнай калекцыі, да 110-годдзя з дня нараджэння аўтара, — да 25 красавіка.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. *Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49.* *Тэл.: 291 16 76.*
Экспазіцыі:

- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.

Выстаўка:

- **Міхаіл Сяўрук**. Жывапіс і графіка з прыватнай калекцыі, да 110-годдзя з дня нараджэння аўтара, — да 25 красавіка.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. *Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.* *Тэл.: 321 24 30.*
Выстаўка:

- **"Доблесць і слава. Даспехі і ўзбраенне XVI — XVII стст."** са збору майстра па даспехах Сяргея Нурматава — да 31 мая.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. *Гомель, пл. Леніна, 4.* *Тэл.: (8-0232) 74 19 11.*

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:

- Выстаўка **"Беларусь у Першай сусветнай вайне"** з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь і з прыватных калекцый.
- Выстаўка дагістарычных гігантаў з Санкт-пецярбургскага Музея васковых фігур **"Планета дыназаўраў"** — да 3 мая.
- Выстаўка **"Новыя паступленні рэчаў археалогіі"** — да 27 красавіка.

■ Выстаўка да 70-годдзя Вялікай Перамогі **"Графіка і акварэль Ц.І. Карлава"** — да 15 красавіка.

■ **"Пра сур'эзнае з гумарам"** — пазітыўныя радкі, пакінутыя наведвальнікамі музея ў кнізе водгукаў і прапаноў.

■ Выстаўка **"Гарады на грані выхывання: японскія ўрбаністычныя праекты 1960-х гадоў"** — да 10 мая.

■ Выстаўка **"Разьба па шкарлупіне яйка"** — да 7 чэрвеня.

■ Выстаўка **"Пра тых, хто змагаўся і перамог"** — да 31 мая.

Экспазіцыі:

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- **"Чырвоная гасцёўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.

Выстаўкі:

- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад*
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.
- Белая гасцёўня*
- Канцэрт **"Музыка польскіх кампазітараў"** у выкананні лаўрэатаў міжнародных конкурсаў Аляксандра Данілава, Аляксандра Палякова і Надзеі Каракулька — 16 красавіка а 19-й.
- Канцэрт **"У святле месяца..."** з удзелам лаўрэатаў міжнародных конкурсаў Валянціны Дабравольскай і Марыны Рамейка — 24 красавіка а 19-й.
- **Лепшыя бас-гітарысты краіны выканаюць свае творы** (Андрэй Васілеў, Сяргей Сямуткін, Аляксей Шаўчук, Арцем Кузьмічоў, Антон Лапацін, Віктар Сярцоў і Дзмітрый Муратаў) — 24 красавіка а 19-й..

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. *Гомель, вул. Пушкіна, 5.*

Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.
- Выстаўка **"Яны лёс не выбіралі"** — да 20 красавіка.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. *Ліда, вул. Перамогі, 37а.*

Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

- Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.

Выстаўкі:

- **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
- **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
- Выстаўка **"Старонкі непа-100ронняй вайны на Лідчыне"**.
- Выстаўка **"Гукі цывілізацыі, якая заснула"**.
- Выстаўка **"Вайны свяшчэнныя старонкі"**.
- Выстаўка **"З мастацкім словам па жыцці"**.
- Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
- Персанальная выстаўка традыцыйнага кітайскага жывапісу тушшу і мінеральнымі фарбамі Марыны Эльяшэвіч **"За Кітайскай сцяной"**.
- Выстаўка з прыватнага збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту кан. XIX — пач. XX стст."**.
- Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Выстаўка Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея **"Мураванья замік Продзеншчыны XVI — XVII стст. па матэрыялах археалагічных даследаванняў"**.

■ **"Фэст экскурсаводаў"** — 19 красавіка:

- **Экскурсія "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна"** (вядзе Наталля Вальцец) — г. Ліда, вул. Перамогі, 37а (будынак музея). Пачатак а 12-й.
- Аніміраваная экскурсія **"Горад Ліда: старажытны і вечна малады"** (вядзе Мікалай Іода) — г. Ліда, Плошча 600-годдзя горада Ліды. Пачатак а 14-й.
- **Экскурсія "Сцежкамі паэта Валянціна Таўлая"** (вядзе Алесь Хітрун) — г. Ліда, вул. Замкавая, 7. Пачатак а 17-й.

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. *Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.* *Тэл.: 327 26 12.*

- Выстаўка мастацкай керамікі **"Касмадром"** — да 25 красавіка.
- Выстаўка па выніках X Міжнароднага конкурсу жывапісу і графікі **"На сваёй зямлі"** — да 25 красавіка.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь